

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1971/37

Karar Sayısı:1971/66

Karar günü:15/7/1971

Resmi Gazete tarih/sayı:4.4.1972/14149

İptal isteminde bulunan : Ekrem Acuner - Cumhuriyet Senatosu Tabiî Üyesi.

İptal isteminin konusu : Cumhuriyet Senatosu Tabiî Üyesi Ekrem Acuner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Anayasa ve Adalet Komisyonunca hazırlanan raporun Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 2/771971 günlü 83. Birleşiminde aynen kabul edilmesine ilişkin 106 sayılı Kararın Anayasaya ve Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 56., 139., 140. ve 142. maddelerine aykırı bulunduğu ileri sürülmüş ve iptali için Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 81. maddesine dayanılarak Anayasa Mahkemesine başvurulmuştur.

I - OLAY:

Silâhlı isyana teşvik, tahrik, teşebbüs etmek; sosyal bir sınıfın öteki sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü oluşturmayı, ülke içinde kurulu iktisadî ve sosyal temel düzeni devirmeyi erek tutan cemiyet kurmak ve Türk Ceza Kanununun 146. maddesini ihlâl eylemek suçlarından sanık Dr. Hikmet Kıvılcımlı ve arkadaşları ile ilgili olarak istanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Savcılığınca yapılmakta olan kovuşturma sırasında Cumhuriyet Senatosu Tabiî Üyesi Ekrem Acuner'in de ilgi ve iştiraki görülerek yasama dokunulmazlığının kaldırılması işlemi için durum istanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 8/6/1971 günlü, 1971/1103 sayılı yazısıyla Genelkurmay Başkanlığına; Genelkurmay Başkanlığının 10/6/1971 günlü, 7130 - 71/1311 sayılı yazısıyla Başbakanlığa, Başbakanlığın 11/6/1971 günlü, 6/2 - 4676 sayılı yazısı ile Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına intikal ettirilmiştir.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı kovuşturma dosyasının 15/6/1971 de Anayasaya ve Adalet Komisyonuna havale etmiş; Alt Komisyon 18/67 1971 günlü, 3/1031 - 2 sayılı raporunda oyçokluğu ile Anayasanın 79. maddesine göre dokunulmazlığın kaldırılması görüşünde bulunduğunu açıklamış; Anayasa ve Adalet Komisyonu 22/6/1971 gününde Ekrem Acuner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılmasını oyçokluğu ile kararlaştırmış, komisyon 3/1031 - 66 sayılı bu raporu Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 2/7/1971 günlü 83. Birleşiminde 106 sayılı kararla aynen kabul edilmiştir.

II - İPTALİ İSTENEN CUMHURİYET SENATOSU KARARI :

İptali istenen Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 2/7/1971 günlü, 106 sayılı kararı 7/7/1971 günlü, 13888 sayılı Resmî Gazete'de çıkan metne göre - şöyledir :

CUMHURİYET SENATOSU KARARI

Cumhuriyet Senatosu Tabiî Üyesi Ekrem Acuner'in Yasama Dokunulmazlığının kaldırılmasına dair.

Karar No: 106

Cumhuriyet Senatosu Tabiî Üyesi Ekrem Acuner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Anayasa ve Adalet Komisyonunca hazırlanan aşağıdaki rapor Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 2/7/1971 tarihli 83 üncü Birleşiminde aynen kabul edilmiştir.

Başkan
Macit Zeren

Kâtip
Mehmet Çamlıca

Kâtip
Azmi Erdoğan

YÜKSEK BAŞKANLIĞA

Silâhlı isyana teşvik, tahrik, teşebbüs, sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye, memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal temel nizamları devirmeye matuf cemiyet kurmak, TCK. nun 146 ncı maddesini ihlâl suçlarından sanık Dr. Hikmet Kıvılcımlı ve arkadaşları ile ilgili olarak Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Savcılığınca yapılan kovuşturma sırasında bu olayla ilgi ve iştiraki tespit edilmiş olduğu bildirilen Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Ekrem Acuner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına dair Başbakanlığın 11 Haziran 1971 tarihli ve 6/2/ - 4676 sayılı yazılarına ekli dosya Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmekle, Başkanlığın, 15 Haziran 1971 tarihli havalesi ile Komisyonumuza intikal etmiştir.

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 139 ve 140 ncı maddelerinde belirtilen usul ve esaslar dairesinde işleme tabi tutularak, Komisyonumuzun ilk toplantısında, yasama dokunulmazlıkları 3 numaralı Alt Komisyonu olmak üzere Alt, Komisyon kurulması kararlaştırılmış ve dosya bu Alt Komisyona tevdi edilmiştir.

Alt Komisyonun 18 Haziran 1971 tarihli ve esas 3/1031; karar 2 sayılı raporunda adı geçen üyenin dinlendiği ve dosyanın tetkik edilerek gerekçeli raporun çoğunluğun oyu ile karar altına alınarak komisyonumuza iade edildiği görülmekle, 22 Haziran 1971 tarihli Komisyon gündemine alınmıştır.

Komisyonumuzun 22 Haziran 1971 günlü toplantısı, Komisyonumuz salonunda açık olarak başlamış ve yasama dokunulmazlıkları 3 numaralı Alt Komisyonundan gelen 18 Haziran 1971 tarihli ve esas 3/1031; karar 2 sayılı ve gerekçeli rapor okunmuştur.

İçtüzüğü'nün 139 ve müteakip maddelerindeki hükümlere uygun olarak müzakerelere başlanılmıştır. Başbakanlıktan gelen dosya ve ekleri ile Komisyonumuzca karar altına alınan bazı şahit ifadeleri de okunmuştur.

Görüşmeler sırasında yasama dokunulmazlığının kaldırılması istenilen üye iki defa dinlenilmiş ve Komisyon Üyeleri ile Cumhuriyet Senatosu Üyeleri de konuşmuşlardır.

Görüşmelerin sonunda Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Ekrem Acuner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına salt çoğunlukla karar verilmiştir.

Komisyonumuz, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 140 ncı maddesinde öngörüldüğü üzere, Tabii Üye Ekrem Acuner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına dair olan talebi,

- a) İsnadın ciddiyeti,
- b) Talebin maksatlara dayalı olup olmadığı,
- c) Soruşturma konusu fiilin kamu oyundaki etkisi,

d) Üyenin şeref ve haysiyetinin korunması, yönlerinden tetkik ve mütalâa ederek;

a) Dosyanın İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Adli Müşavirliği tarafından, MİT, Emniyet Genel Müdürlüğünün ilgili teşkilâtları ve nihayet bizzat Türk Silâhlı Kuvvetlerinin ilgili teşkilâtları marifetiyle ve büyük bir titizlik, gizlilik ve güvenlik içinde yürütülen çalışmalar sonucu elde edilen bilgilere dayanılarak hazırlanmış olması nedeni ile isnadın ciddi kabul edilmesi gerektiğini,

b) Adı geçen üyenin olaylara olan ilgi ve iştirakinin, siyasal etkiler dışında bulunan istanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Adli Müşavirliğince ileri sürülmüş ve isnat olunan fiilin de Türk Devletinin varlığına, bütünlüğüne ve Anayasa düzenine karşı eylemlerle ilgili ve bunlarda iştiraki olması sebebi ile de siyasal istismardan söz etmenin yerinde kabul edilemeyeceğini,

c) Türk Devletinin varlığına, bütünlüğüne ve Anayasa düzenine karşı olan eylemlerin kamu oyununda ne derece geniş ve derin etkilere sebep olduğunun tartışma konusu yapılmasına dahi mahal bulunmamış ve ülkemizin halen içinde bulunduğu ortamın yeterli misal teşkil edeceğini,

d) Türk Devletinin varlığına, bütünlüğüne ve Anayasa düzenine karşı olan eylemlerde, Cumhuriyet Senatosunun bir sayın üyesinin isminden söz edilmesinin şeref ve haysiyeti yönünden ne derece ters düşeceğini, örseleyici olacağını ve ayrıca üyelik sıfatını mevcut nizamın varlığının temelini teşkil eden Anayasa'dan ve onun yapıcılığından alan bir üyenin hakkında böyle bir iddianın tetkik ve tahkik edilmemesi o üyeyi daimî bir şüphe altında bulunduracağı ve bunun da o üyenin haysiyet ve şerefini rencide edeceği kanaati ile dokunulmazlığının kaldırılması ile üyenin şeref ve haysiyetinin korunacağını,

Gözetin Komisyonumuz, sözü edilen üyenin yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına dair olan, Yasama dokunulmazlıkları 3 numaralı Alt Komisyonun 18/Haziran/1971 tarihli ve esas 3/1031; karar 2 sayılı raporunu Komisyon üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu ile benimsemiş ve Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Ekrem Acuner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılmasını kararlaştırmıştır.

III - İPTAL İSTEMİNDE BULUNANIN DİLEKÇESİ ÖZETİ :

Hakkındaki yasama dokunulmazlığının kaldırılması kararının iptalini isteyen Ekrem Acuner'in Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterliğince 7/7/1971 gününde kaleme havale edilen ve 1184 kayıt, 1971/37 esas sayısını alan dilekçesinin özeti aşağıya çıkarılmıştır. :

1 - Usul yönünden iptali gerektiren aykırılıklar :

a) Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 139. maddesine göre yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin istemler Adalet Bakanlığının gerekçeli bir yazısı ile ve Başbakanlık yoluyla Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına bildirilir. Olayda dosya Adalet Bakanlığına uğratılmaksızın Genelkurmay Başkanlığından Başbakanlığa, oradan da Cumhuriyet Senatosuna gelmiştir.

b) İçtüzüğü'nün 149. maddesine göre Alt Komisyonun gerekçeli bir rapor düzenlemesi gerekirken bu kurala uyulmamıştır.

c) Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu Cumhuriyet Senatosu gündeminin 14. sırasında idi. Öncelik ve ivedilikle görüşülmesini gerektiren neden yok iken gündemdeki öteki maddelerden önce görüşülmesi yoluna gidilmiştir.

ç) Raporun Genel Kurulda görüşülmesi sırasında, söz alan altı üyenin, söz sıraları lehte, aleyhte ve üzerinde olmak üzere konuşmaları Başkanca saptandığı halde raporun üzerinde konuşacaklarını söyleyerek söz alan iki üye de raporun lehinde konuşmuş ve Başkan müdahalede

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

bulunmamıştır. Yine Başkan altı kişi konuştuğundan sonra görüşmelerin yeterliği önerisinin verilmesini ima ederce beyanda bulunarak hem içtüzüğün 56. maddesine hem de başkanların yansızlığı ilkesine aykırı davranmıştır.

d) 56. maddede yer alan "Son söz Cumhuriyet Senatosu Üyesidir." kuralına da Başkanlıkça uyulmamıştır. Böyle önemli bir konuda, komisyon başkanı dışında, yalnız altı üye konuşabilmiştir.

Sonuç : Böylece, Anayasaya uygun olarak düzenlenmiş bulunan Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 56., 139., 140. ve 142. maddelerine aykırı davranıldığından 2/7/1971 günlü kararın Anayasanın 81. maddesi uyarınca iptal edilmesi gereklidir.

2 - Esas yönünden iptali gerektiren aykırılıktır :

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 149. maddesine göre yasama dokunulmazlığının kaldırılabilmesi için isnadın ciddî olduğuna ve istemin siyasî erek gütmeye kanaat getirilmesi, kovuşturma konusu eylemin kamu oyunundaki etkisi, yahut üyenin şeref ve haysiyetinin korunması yönünden dokunulmazlığın kaldırılmasında zorunluluk bulunması gerekir.

a) Dosyada ifadeleri bulunan ve çoğu sanık olan 11 tanıktan ezici bir çoğunluk beni tanımadıklarını, benimle ilgileri bulunmadığını söylemişler, geriye kalan tanıklar ise milliyetçi ve yurtsever kişiliğini ortaya koymuşlardır. Demek ki isnadın ciddî bir yönü yoktur. Raporlar Anayasanın ve içtüzüğü'nün 140. maddesinin koyduğu ilkelere uymayan, kişisel ve hissî nedenlere dayanan bir görüşle düzenlenmiştir. Bu durum, Komisyon üyelerinin konuşmalarıyla de ortaya çıkmaktadır.

Dosyayı gönderen makamın ciddî, isnat edilen suçun ağır olması isnada ciddilik veremez. Bir kimsenin daha önce bir eylemde bulunması daha sonra da bir eylemde bulunduğu veya bulunacağına ölçülük edemez. Komisyonun isnadı ciddî olmadığına kanaat getirdiği 140. maddenin öteki koşulları üzerinde durmak zorunluğuyduymasından da anlaşılmaktadır.

Genel Kuruldaki görüşmelerde de, raporun lehinde konuşanlar hep dosyayı gönderen makamla 27 Mayısçı olmam gibi içtüzük hükümleriyle bağdaşmayan hissî ve kişisel nedenlere dayanmağa çalışmışlardır.

b) Yasama dokunulmazlığının kaldırılması isteminde siyasî bir ereğin varlığı Komisyondaki ve Genel Kuruldaki görüşme biçim ve usulüyle de kendini göstermiştir.

c) Kamu oyunundaki etki ve üyenin şeref ve haysiyetini koruma gibi nedenlerin bulunmadığı da açıktır. Komisyon Başkanının hissî ve siyasî bir biçimde basına yaptığı açıklamalar dahi istedikleri etkiyi yaratmaktan uzak kalmıştır.

Sonuç : 2/7/1971 günlü kararı Anayasa ve içtüzük hükümleri, hukuk ve mantık kuralları sağduyu ve vicdan sınırları içinde görmeğe olanak yoktur. Kararın iptal edilmesi gerekir.

IV - SÖZLÜ AÇIKLAMA :

Anayasa Mahkemesinin; Avvi Givda, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Muhittin Taylan, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Ziya önel, Kâni Vrana, Muhittin Gürün, Lütfi Ömerbaş, Şevket Müftügil ve Ahmet H. Boyacıoğlu'dan kurulu olarak 13/7/1971 gününde yaptığı toplantıda iptali istenen Cumhuriyet Senatosu kararının 2/7/1971 gününde verildiği; iptal istemiyle .başvuran Ekrem Acuner'in dilekçesinin Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterliğince 7/7/1971 gününde kaleme havale edilmiş bulunduğu ve böylece başvurmada

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

Anayasa'nın 81. maddesinde yazılı sürenin korunmuş olduğu anlaşıldıktan sonra Anayasa'nın 148. ve 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanununun 29. ve 30. maddeleri uyarınca' sözlü açıklamaları dinlenmek üzere Ekrem Acunerin çağrılmasına oyçokluğu ile karar verilmiştir.

Avni Givda, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ziya Önel, Kâni Vrana ve Ahmet H. Boyacıoğlu sözlü açıklamanın gerekli bulunmadığını ve işi geciktireceğini ileri sürerek bu karara muhalif kalmışlardır.

13/7/1971 günlü karar uyarınca Ekrem Acuner'in sözlü açıklamaları 15/7/1971 gününde dinlenmiştir.

V - İPTAL İSTEMİNDE BULUNANIN SÖZLÜ AÇIKLAMALARI ÖZETİ :

Hakkındaki kararın iptalini isteyen Ekrem Acuner'in sözlü açıklamaları özeti aşağıdadır :

Yüksek Mahkemeden isteğim Anayasa ve İçtüzük hükümlerine aykırı olarak yasama dokunulmazlığımın kaldırılması hakkında Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunca verilen 2/7/1971 günlü, 106 sayılı kararın esastan iptalidir.

İnsanlık dışı vahşice işkencelerle hakkımda dosya düzenlenme yoluna gidilmesiyle; işkenceden sonuç alınamayınca Millî İstihbarat ajanlarına dedikodu niteliğini aşmayan, dayanaksız düzmece ihbarlar yaptırılarak dosya hazırlattırılmasaydı; bu dosyada siyasî erek gütmeye çabalarını sezmeseydim; bana isnat edilmeye çalışılan suç eylemleriyle en küçük bir ilgi ve ilişki görseydim Yüce Mahkemeyi rahatsız etmiyecektim.

Hayatımda Hikmet Kıvılcımlı'yı ne görmüş ne tanımış, ne de kendisiyle herhangi bir aracı kullanarak konuşmuş bir kişi değilim.

Ülkemizdeki istihbarat Örgütleri yöneticileri belli ezikliğin, belli çevrelerin etkisinde kalarak belli ereklere hizmet için yurttan geçen olaylardan benim sorumlu gösterilmem kararını alınca yargı yerleri önünde suçlandırılmamı ve hüküm giymemi sağlayacak düzmece belgeler elde edilmesi gerekmiştir. Bu belgelerin elde edilebilmesi için önce göz altına alınmış ya da tutuklanmış kişilere insanlık dışı ve yürürlükteki yasaları ihlâl edici biçimde günlerce geceli gündüzlü işkenceler yapılmıştır.

Üzerinde işkencelerin en belirginini ve en hunharcası uygulanan kişi halen tutuklu bulunan Sarp Kuray'dır işkencenin ereği "Ekrem Acuner liderimizdir. Ondan buyruk alarak bütün bu eylemleri yaptık." beyanını taşıyan imzalı bir belgeyi kendisinden alabilmektir. İşkenceyi uygulayanlar İstanbul Emniyet Müdür Vekili Salih Bora, Komiser Zekeriye ve Millî İstihbarat Teşkilatının henüz teşhis edilemeyen kimi elemanlarıdır, işkencede iğne ile enjeksiyon, falaka elektrikli cihazlar kan kusturacak ölçüde herçeşit vasıtayla dayak atma ve ölüm tehdidi altında bulundurma gibi usuller kullanılmıştır.

Olayların tanıkları, üzerinde işkence yapılan Sarp Kuray, Merkez Valisi Enver Kuray, Yargıtay Üyesi Altay Egesel'dir. Bunlara ek olarak tarihi bir belgeyi de huzurunuzda açıklamak istiyorum. 25/6/1971 gününde sayın Başbakanca yazılı olarak cevaplandırılması kaydıyla Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına bir soru önergesi verdim. Önergede işkence olaylarını ve işkence ile güdülen erikleri anlattıktan sonra sorumlular hakkında ne gibi bir işlem yapmak istediğini kendisinden sordum. Henüz önergeme cevap almış değilim. Yüce Mahkemenin tutanaklarına geçirilmek üzere bu önergenin bir örneğini sunuyorum.

İşkenceye uğrayan kişi "Vicdanım var. Nasıl olur da bu olaylarla ve benimle hiç bir ilgisi ve ilişkisi bulunmayan bir kişinin haysiyet ve şerefiyle oynayabilirim' Böyle alçakça bir belge

imzalamaktansa ölümü yeğlerim." demiş ve direnişini sürdürmüştür. Müteşebbisler hain emellerine varamayınca başka bir yolu denemek zorunda kalmışlardır. Bu yol Millî istihbarat ajanlarına sözde ikinci ve üçüncü ağızdan duymuş gibi düzmece ihbarlar yaptırmaktadır. İhbarları yapacak kişiler esasen gizli örgütlerde çalışan elemanlar olduğundan bu yol tıkanmamış, tertipciler sonunda istedikleri sonucu almışlardır. İşte hukuk dışı, yasa dışı tertiplere dayandırılarak hazırlatılan dosya çeşitli kademelerde konakladıktan sonra Yüksek Mahkemeye kadar intikal etmiş bulunmaktadır.

Dosyada muhbirlerin ihbarlarını teyit edecek ne bir belge, ne bir dayanak, ne bir emare vardır. Askeri Savcılıkta sorguları yapılan tanıklar isnatları kesinlikle reddettikleri gibi üstelik de tümüyle lehimde şahadette bulunmuşlardır. Bu dosya ile yasama dokunulmazlığı kaldırılamaz. Kaldırılmış ise siyasî erek güdülmüş; Anayasa'ya, İçtüzüğe aykırı davranılmıştır. Yüksek Mahkemenin bu konuda 1969 yılında verdiği kararın gerekçesi şimdiki olayda da geçerlidir.

Devletimiz insan haklarına dayanan, adil bir hukuk devleti oldukça büyümüş ve yücelmiş; bu ilkelerden saptığı dönemlerde ise çökmüş ve yıkılmıştır. AbdülhaMİT biçimi hafiyeliğin ve jurnalciliğin yönetime ve hukuka egemen olduğu devirlerde Devletimiz adeta kokuşmuş ve çürümüştür. O devirler hortlatılmak istenmektedir. Atatürk'ün kurduğu Devletin hâkimleri bu hortlatışa engel olmalı, kutsal emanete sahip çıkmalıdırlar.

IV- İNCELEME :

İptal istemini kapsayan dilekçe, raportörlükçe düzenlenen rapor, Cumhuriyet Senatosu Başkanlığından ve Başbakanlıktan getirilen belge ve bilgiler, konu ile ilgili Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu görüşme tutanakları, iptal istemine ilişkin Anayasa ve içtüzük hükümleri ve öteki metinler okunup incelendikten sonra gereği görüldü ve düşünüldü :

A - Biçim yönünden aykırılık iddialarının incelenmesi :

Görüşmelerin başında Recai Seçkin incelemenin önce esas bakımından yapılması gerektiği görüşünü ileri sürmüştür. Hem biçim hem esas yönünden aykırılık iddialarının ortaya atıldığı işte önce biçim yönünün ele alınıp sonuca bağlanması, üzerinde tartışmayı ve açıklamayı gerektirmeyecek kadar olağan, tabii, zorunlu ve tanınmış bir yol olduğundan bu görüş çoğunlukça benimsenmemiş ve önce işin, biçim yönünden incelenmesi gerektiğine Recai Seçkin'in karşı oyu ile ve oyçokluğu ile karar verildikten sonra biçime ilişkin iddia ve görüşler sırasıyla görüşme ve karar konusu edilmiştir.

1 - Dosyanın Adalet Bakanlığından getirilmeden Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmiş bulunması durumu :

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünün Dördüncü Kısımının "Yasama dokunulmazlığının kaldırılması" başlıklı Birinci Bölümünün başında yer alan 139. maddenin birinci ve ikinci fıkraları hükümlerine göre; bir üyenin yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin istekler mahkemeler veya savcılıklardan Adalet Bakanlığına intikal ettirilir. Adalet Bakanlığı durumu gerekçeli bir tezkere ile ve Başbakanlık yoluyla Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına bildirir.

Olayda Ekrem Acuner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması işlemi için, istek istanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 8/6/1971 günlü, 1971/1103 sayılı yazısıyla Genelkurmay Başkanlığına, Genelkurmay Başkanlığının 10/6/1971 günlü, 7130 - 71/1311 sayılı yazısıyla Başbakanlığa; Başbakanlığın 11/6/1971 günlü, 6/2/ - 4676 sayılı yazısı ile Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına intikal ettirilmiştir. Böylece iş Adalet Bakanlığından geçmemiş; Cumhuriyet Senatosunda da bu eksikliğin tamamlanması yoluna gidilmemiş ve içtüzüğün yukarıda değinilen 139. maddesinin ilk iki fıkrası hükümlerine aykırı bir durum oluşmuştur.

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

Cumhuriyet Senatosu İÇtüzüğünde yasama dokunulmazlığının kaldırılması konusunda biçime ilişkin bir takım özel hükümler yer almaktadır. Bunlar İÇtüzüğün Dördüncü kısmının Birinci Bölümünde belirtilmiştir. Öte yandan Anayasa ve Adalet Komisyonunun raporu Cumhuriyet Senatosu Genel Kuruluna gelince buradaki görüşmeleri düzenleyen kurallarında işleme uygulanması gerekeceği ortadadır, içtüzüğün biçime ilişkin bütün bu hükümlerinin aynı önem derecesinde bulunduğu düşünülemez. Bunların arasında Yasama Meclisince verilen kararın geçerliği üzerinde etkili olabilecek nitelik taşıyanlar bulunduğu gibi ayrıntı sayılabilecek nitelikte olanlar da vardır. Birinci kümeye girenlere aykırı tutumun iptal nedenini oluşturacağını, buna karşılık öteki biçim kurallarına uymamanın iptali gerektirmeyeceğini kabul etmek yerinde olur. Anayasa'da gösterilmeyen ve yalnız İÇtüzükte bulunan biçim kuralları arasında böyle bir ayırım yapılması zorunludur. Çünkü İÇtüzüklerdeki biçim kurallarına aşırı bağlılık Yasama Meclislerinin çalışmalarını gereksizce aksatır. İÇtüzük hükümlerine aykırı düşen işlemlerden hangilerinin iptal nedeni sayılacağı sorunu, uygulanacak İÇtüzük hükmünün önemine ve niteliğine göre çözülecek ve incelemeleri sırasında Anayasa Mahkemesince değerlendirilip saptanacak bir konudur.

Yasama dokunulmazlığının kaldırılması işlerinde bir yanda dokunulmazlığın kaldırılmasını isteyen savcılık veya mahkeme öte yanda Anayasa'nın 79. maddesi uyarınca istem üzerinde karar vermeğe yetkili tek merci olan üyenin bağlı bulunduğu Yasama Meclisi vardır. İstemın Yasama Meclisi Başkanlığına nasıl varacağı sorununun İÇtüzükte hükme bağlanmış olması; çeşitli, karışık belki de geciktirici uygulamaları önleme ve işlemleri belli bir yönetime bağlama ereğini güder. Yasama dokunulmazlığının kaldırılması istemlerinin ulaştırılmasında Yasama Meclisine Başbakanlığın muhatap olması; savcılarının ve mahkemelerin de bu konuda Başbakanlıkla doğrudan doğruya değil bir bakanlık aracılığı ile haberleşmeleri ve işin niteliğine göre en uygun bakanlık aracılığı ile haberleşmeleri ve işin niteliğine göre en uygun Mahkeme veya savcılık isteminin Yasama Meclisine ulaştırılmasında Adalet Bakanlığına düşen görevde işlemin sonucunu etkileyecek bir nitelik görmeğe olanak yoktur. Çünkü Adalet Bakanlığının ne mahkeme veya savcıyı istemden vazgeçirmeğe ne de Yasama Meclisine istemi kabul ettirmeye veya ettirmemeye yetkisi bulunduğu yahut bu yolda herhangi bir etkili telkinde bulunabileceği düşünülemez. Ancak kendisine gelen işte belge veya bilgi eksikliği varsa bunların tamamlanmasını ilgili mahkeme veya savcıdan isteyerek; yahut olayda kamu dâvasını düşüren nedenler gördüğü takdirde gereğini yaparak Yasama Meclisinin işini kolaylaştırması beklenebilir. Cumhuriyet Senatosu İÇtüzüğünün 139. maddesinin ikinci fıkrasındaki "Gerekçeli tezkere" deyimini ister Adalet Bakanlığının, istem üzerinde düşüncesini bildirmesinin zorunlu olduğu, ister yazıda yalnızca istem konusunu dosyadaki dayanakları ve ayrıntıları ile aydınlatması gerekeceği biçiminde yorumlansın bu yönlerden bir eksikliğin yasama dokunulmazlığına ilişkin işlemin sonucunu etkilemeyeceği ortadadır.

Olayda istemin, kovuşturmayı yapan İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Savcılığı olduğuna göre, Sıkıyönetim Komutanlığınca bağlı bulunduğu Genelkurmay Başkanlığına, Başkanlıkça da gene bağlı bulunduğu Başkanlığa iletilmiş bulunması olağandır. Başkanlığın da işi Adalet Bakanlığına uğratmadan Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına göndermesinin gecikmeleri önleme kaygusundan ileri geldiği düşünülebilir. Yukarıdan beri açıklananlarla belli olan bir durum varsa o da Ekrem Acuner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması isteminin Adalet Bakanlığından geçmeden Cumhuriyet Senatosuna gelişinin işlemin sonucuna etkili bir nitelik taşımadığı ve böyle olunca da İÇtüzüğün 139. maddesinin ilk iki fıkrasına uyulmamasının, yasama dokunulmazlığının kaldırılması kararının iptalini gerekli kılacak ağırlık ve ciddilikte bir aykırılık sayılamayacağıdır.

Şu sonuca göre dosyanın Adalet Bakanlığından geçmeden Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmiş bulunması durumunun, Cumhuriyet Senatosu İÇtüzüğünün 139. maddesine aykırı olmakla birlikte, inceleme konusu kararın biçim yönünden iptalini gerektirmediğine karar verilmelidir. Şahap Arıç, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Ziya Önel ve Muhittin Gürün bu görüşe katılmamışlardır.

2 - Alt Komisyon raporunun içtüzüğün 140. maddesine aykırı bulunduğu yolundaki iddia :

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünün 140. maddesinin birinci fıkrasında ; Cumhuriyet Senatosu üyesine suç olan bir eylem isnad edildiğinde Alt Komisyonun, isnadın ciddiliğine ve yasama dokunulmazlığının kaldırılması isteminin siyasî ereklere dayanmadığına kanaat getirmesi ve kovuşturma konusu eylemin kamu oyundaki etkisi bakımından yahut üyenin şeref ve haysiyetini koruma yönünden dokunulmazlığın kaldırılmasında zorunluluk bulunması, halinde, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında gerekçeli bir rapor düzenleyerek Anayasa ve Adalet Komisyonuna sunacağı yazılıdır. Olayda, Anayasa ve Adalet Komisyonu 3 sayılı Alt Komisyonunca bu konuda düzenlenen 18/6/1971 günlü 3/1031 - 2 sayılı raporun gerekçesiz olduğu ve böylece içtüzüğün 140. maddesine aykırı davranıldığı ileri sürülmüştür.

İncelenen Alt Komisyon raporunda tanık ifadelerine ve bir takım eleştiri ve ayrıntılara yer verildikten sonra konu" bilindiği üzere, sanık Acuner, Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi olup Anayasa'mıza göre seçim devresi ile kayıtlı değildir. Devletin bütünlüğü ile ilgili bir iddianın geriye bırakılmaması, aydınlığa kavuşturulması adı geçen üyenin Türkiye Büyük Millet Meclisinin itibarına bir katkısıdır. Yapılmakta plan kovuşturmanın aydınlığa kavuşması için adı geçenin ifadesinin alınması konuyu aydınlatacaktır. Bu sebeple, Sayın Acuner'in Anayasa'nın 79. maddesine göre dokunulmazlığının kaldırılması görüşündeyiz" denilerek sonuca bağlanmaktadır. Görülüyor ki rapor, kendi kapsamı içinde bir gerekçeye yeterince dayanmaktadır. Şu duruma göre Alt Komisyon raporunun İçtüzüğün 140. maddesine aykırı bulunduğu yolundaki iddia yerinde değildir.

3 - Anayasa ve Adalet Komisyonu Raporunun Genel Kurulda öncelikle görüşülmesi durumu :

Ekrem Acuner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin rapor Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 2/7/1971 günlü, 83. Birleşimi gündeminin 14. sırasında iken Anayasa ve Adalet Komisyonu Başkanının önergesinin kabul edilmesi üzerine öncelikle görüşülmüştür. İlgili, işte öncelik nedeni olmadığını ve bu yüzden Genel Kurul görüşmelerinde aykırılık bulunduğunu ileri sürmektedir.

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünün "Yasama yetkisinin kullanılması" başlıklı İkinci Kısımının" Cumhuriyet Senatosunda öncelik ve ivedilikle görüşme" başlığını taşıyan Dördüncü Bölümünde yer alan 45. maddede Hükümet veya Komisyonun yazılı ve gerekçeli isteği üzerine Cumhuriyet Senatosu uygun görürse bir tasarı veya teklifin öteki işlerden önce görüşülmesine karar verilebileceği yazılıdır. Madde metnine göre öncelikle görüşme kararlarına ancak kanuî tasarı ve tekliflerinin konu olabileceği anlaşılmaktadır. Buna karşılık aynı İçtüzüğün gündemlere ilişkin 44. maddesinde, Tüzük gereğince bir defa görüşülecek işler "Komisyonlardan Başkanlığa gelme sırasına göre görüşülecek işler" arasında gösterilmiş; ancak gerekirse Genel Kurulun bu sırayı değiştirebileceği de belirtilmiştir. Olayda Anayasa ve Adalet Komisyonu Başkanı, işin önemli olduğu ve ivedi istemi ile geldiği gerekçesiyle gündemdeki öteki işlere takdimen görüşülmesini önermiştir. Başkan önergenin İçtüzüğün 45. maddesine değil 44. maddesine göre oylanabileceğini söylemiş ve oylama sonunda önerge kabul edilmiştir.

Böylece Genel Kurul İçtüzüğün 44. maddesinde yazılı yetkisini kullanarak gündemin 14. sırasında olan bir işin yerini değiştirmiş ve en başa getirmiştir. Şu duruma göre Genel Kurul görüşmelerinde bu yönden İçtüzük hükümlerine aykırılık bulunmadığı ortadadır.

4 - Genel Kurul görüşmelerinde son sözün üyeye verilmemiş olması durumu :

Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin raporun Genel Kurulda görüşülmesi sırasında Cumhuriyet Senatosunun altı üyesi konuşmuş; sonra Başkan verilmiş bulunan yeterlik

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

önergesini oylayacağını bildirmiş; önerge aleyhine konuşmak isteyen bir üyeye söz verildikten sonra önerge oylanmış ve kabul edilmiş; daha sonra Anayasa ve Adalet Komisyonu Başkanı konuşmuş; en sonunda Ekrem Acuner savunmasını yapmış ve böylece görüşmeler sona ermiştir.

İptal isteminde bulunan, bu tutumun İçtüzüğü'nün 56. maddesinin üçüncü fıkrasındaki "son söz Cumhuriyet Senatosu üyesinindir" hükmüne aykırı olduğunu ileri sürmektedir.

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 142. maddesine göre her üye kendisini komisyonlarda ve Genel Kurulda savunabilir veya bir arkadaşına savunmasını yaptırabilir.

2/7/1971 günlü Genel Kurul görüşmelerinde en son konuşan Ekrem Acuner işte İçtüzüğü'nün 142. maddesiyle kendisine tanınan hakkı kullanmıştır. Kendisi Cumhuriyet Senatosu Üyesi olduğu için Ekrem Acuner'in konuşması ile İçtüzüğü'nün 56. maddesinin büsbütün başka anlam ve erek taşıyan üçüncü fıkrasındaki "son söz Cumhuriyet Senatosu üyesinindir." hükmünün yerine getirilmiş sayılmasına olanak yoktur. Çünkü Ekrem Acuner'e Genel Kurulda söz verilmesi İçtüzüğü'nün 56. maddesinin değil 142. maddesinin gereğidir. Şu duruma göre görüşmelerde en son söz Cumhuriyet Senatosu üyesinin olmaması ve böylece İçtüzüğe aykırı davranılmıştır.

Ancak Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 56. maddesinin üçüncü fıkrasındaki, görüşmelerde gereği yerine getirilmeyen biçime ilişkin kural, niteliği dolayısıyla Yasama Meclisince verilen kararın geçerliği üzerine etkili olabilecek kurallardan değildir. Yukarıda VI/A/1 işaretli bölümde biçime ilişkin İçtüzük kuralları üzerinde söylenenler burada da geçerlidir. Anayasa ve Adalet Komisyonu raporunun Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda görüşülmesi sonunda son sözün üyeye verilmemiş olması durumunun işlemin sonucuna etkili bir nitelik taşıdığı düşünülemez. Böyle, olunca da İçtüzüğü'nün 56. maddesinin üçüncü fıkrasına uyulmamasının yasama dokunulmazlığının kaldırılması kararının iptalini gerekli kılacak ağırlık ve ciddilikte bir aykırılık sayılmasının yeri ve dayanağı yoktur.

Şu duruma göre Anayasa ve Adalet Komisyonu raporunun Genel Kurulda görüşülmesi sırasında son sözün bir üyeye verilmemiş olması durumunun Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 56. maddesine aykırı olmakla birlikte, inceleme konusu kararın biçim yönünden iptalini gerektirmediğine karar verilmelidir. Recai Seçkin, Ahmet Akar, Ziya önal, Kâni Vrana ve Muhittin Gürün bu görüşe katılmamışlardır.

5 - Genel Kuruldaki konuşmalarda içtüzüğe aykırı davranıldığı iddası :

İptal isteminde bulunan, raporun Genel Kurulda görüşülmesi sırasında söz alan altı üyeden raporun üzerinde konuşacaklarını söyleyen iki kişinin raporun lehinde konuşmalarına rağmen Başkanın müdahale etmediğini ve görüşmelerin yeterliliği yolunda önerge verilmesini ima eder cesine beyanda bulunduğunu ve böylece İçtüzüğü'nün 56. maddesine ve başkanların yansızlığı ilkesine aykırı davranıldığını ileri sürmektedir.

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 56. maddesinin beşinci ve altıncı fıkralarına göre; Genel Kurul dilerse görüşülen işlerin lehinde, aleyhinde ve üzerinde konuşmak isteyenlere sıra ile söz verilmesini kararlaştırabilir. Bir konunun görüşülmesine başlamadan önce söz için adını yazdıranların sayısı altıyı geçerse başkan bu usulü kendiliğinden uygulayabilir. Görüşülen konunun lehinde, aleyhinde ve üzerinde en az ikişer üye konuşmadan yeterlik önergesi oya konulamaz.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 83. Birleşimine ilişkin görüşme tutanağı incelenince şu durum görülmektedir : Görüşmelerin başında on üye söz istemiştir. Bunun üzerine Başkan, söz isteyenler altıyı geçtiği için aleyhte, lehte, üzerinde olmak üzere söz vereceğini açıklamıştır. Söz isteyenlerden Suphi Karaman, Ziya Terman, Erdoğan Adalı, Turgut Cebe, Hüseyin Kalpaklıoğlu,

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

Rifat Öztürkçine konuşmuş; sonra Başkan yeterlik önergesi bulunduğunu söyleyerek Acuner'in ve Komisyonun söz hakları saklı kalmak üzere önergeyi oylamış ve kabul edildiğini bildirmiştir. Bundan sonra Anayasa ve Adalet Komisyonu Başkanı konuşmuş ve Ekrem Acuner savunmasını yapmıştır.

Öte yandan bir raporun lehinde veya aleyhinde değil de "üzerinde" konuşmanın anlamını ve sınırını belirlemedeki ve böyle bir konuşma sonuca bağlanırken lehte veya aleyhte bir eğilim göstermekten kaçınılmasındaki güçlükler gözönünde tutulursa Başkanın vaktinde ve yerinde müdahalesini de aynı güçlüklerin etkileyeceği ortaya çıkar. Kaldı ki görüşme tutanaklarında Başkanın bu veya başka bir yönden yan tuttuğunu belirleyecek bir tutumu da görülmekte değildir.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 83. Birleşimine ilişkin görüşme tutanaklarına dayanılarak yukarıdan beri yapılan açıklamalarda anlaşılacağı üzere Genel Kuruldaki konuşmalarda İçtüzüğe aykırı davranıldığı yolundaki iddialar yerinde değildir.

6 - Anayasa ve Adalet Komisyonu ile Alt Komisyonun kuruluşu biçimi :

İptal isteminde bulunan, Anayasa ve Adalet Komisyonu ile Alt Komisyonun kuruluş biçimleri yönünden her hangi bir aykırılık ileri sürmemişse de 44 sayılı Yasanın 28. ve 33. maddeleri uyarınca Anayasa Mahkemesi ilgilinin iptal gerekçesine dayanmak zorunda bulunmadığından ve başka gerekçe ile de iptale gidilebileceğinden bu konu üzerinde ayrıca durulmuştur. .

a) Anayasa ve Adalet Komisyonunun kuruluş biçimi :

Cumhuriyet Senatosunun, İçtüzüğü'nün 17. maddesi uyarınca 15 kişilik olan Anayasa ve Adalet Komisyonunda bir üyeliğin boş bulunduğu ve siyasî parti gruplarından Adalet Partisinin sekiz, Cumhuriyet Halk Partisinin üç ve Millî Güven Partisinin bir üyesinin burada yer aldığı anlaşılmaktadır. Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı'ndan bildirildiğine göre siyasî parti gruplarının Cumhuriyet Senatosundaki güçleri ise şöyledir : Adalet Partisi 89 üyelik; Cumhuriyet Halk Partisi 34 üyelik; Millî Güven Partisi 10 üyelik. Cumhuriyet Senatosunun üye tamsayısı 183 tür.

Siyasî parti guruplarının güçleri oranı Cumhuriyet Senatosu üye tamsayısına göre hesaplandıkta oran Adalet Partisi için % 48, 63 Cumhuriyet Halk Partisi için % 18, 57; Millî Güven Partisi için % 5, 46 olmaktadır. Bu oran gözönünde tutulursa siyasî parti guruplarının Anayasa ve Adalet Komisyonuna katılma payları olarak Adalet Partisine 7, 29; Cumhuriyet Halk Partisine 2, 78; Millî Güven Partisine 0, 81 üyelik düşecektir. Yarıdan az kesirler atılıp, yarıdan çok kesirler bire yükseltince de Komisyonunda Adalet Partisine 7, Cumhuriyet Halk Partisine 3, Millî Güven Partisine 1 üyelik düşecek demektir. Bu hesaplama biçimi uygun görülürse Adalet Partisine gücünün üstünde bir fazla üyelik verilmiş olduğu sonucuna varılması olağan olur.

Yapılan görüşmeler sonunda Anayasa ve Adalet Komisyonunun kuruluş biçimi üzerinde üç görüş belirlemiştir. Bir görüş Komisyonun kuruluş biçimini Anayasa'nın 85. maddesine aykırı düştüğü ve aykırılığını inceleme konusu yasama dokunulmazlığının kaldırılması kararının biçim yönünden iptalini gerektirdiği yolundadır. Bu görüş çoğunlukça benimsenmediği için karşıoy yazılarında açıklanacağından burada ayrıca üzerinde durulmayacaktır. Öteki iki görüş şöyledir :

aa) Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 17. maddesi hükmü uyarınca 15 üyeden kurulan Anayasa ve Adalet Komisyonunda siyasî parti gruplarından Adalet Partisinin sekiz, Cumhuriyet Halk Partisinin üç, Millî Güven Partisinin bir üyesinin yer aldığı, bir üyeliğin boş bulunduğu diğer guruplardan Millî Birlik Grubunun bir üyelik, grubu dağılmış olmasına rağmen bir üyeliği de Cumhurbaşkanı'nca seçilen üyenin aldığı görülmektedir.

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 5. maddesinde "... Bir siyasî parti kontenjanına dahil olmaksızın Başkanlık Divanına seçilmiş olan üye, her hangi bir siyasî partiye girdiği takdirde Divandaki görevinden 15 gün içinde çekilmek zorundadır ...", 8. maddesinde "... 1 - Danışma Kurulunda temsil edilen bütün grupların C. Senatosu üye tam sayısındaki yüzde oranları tesbit edilir ..", 13. maddesinde "... görüşüp kararlaştırmak ve Başkanlık Divanı ile birlikte toplanmak üzere Cumhuriyet Senatosunda bulunan gruplar temsilcilerinin katılacağı bir Danışma Kurulu teşkil eder ...", 14. maddesinde "... Hiçbir siyasî partiye mensup olmayan üyeler de, Anayasa'nın münhasıran siyasî parti gruplarına tanıdığı haklara sahip olmamak şartıyla, kendi aralarında gruplar teşkil edebilirler. Gruplar on üyeden az olamaz ...", 15. maddesinde "... Siyasî partilere mensup olmayanların teşkil ettikleri gruplar da aralarında görev taksimi yaparlarsa yukarıdaki fıkralar hükümlerine uyarlar..." ve son olarak 18. maddesinde "... Başkanlık Divanı, C. Senatosu grupları başkanları ile de temas ederek, grupların Komisyonlara C. Senatosundaki kuvvetleri oranında katılmalarını sağlayacak şekilde aday listelerini düzenler ve üyelere dağıttırır ..." yollu hükümler yer almıştır. Bu hükümlerde, Cumhuriyet Senatosu Komisyonlarının kuruluşunda siyasî parti grupları ile varsa diğer grupların Cumhuriyet Senatosundaki kuvvetleri oranında katılmalarını sağlama amacının güdüldüğü ve uygulamanın da buna göre yürütüldüğü açıkça görülür. Siyasî Partilerle bağlantısı bulunmayanların da grup kurabilmelerini ve bu grupların komisyonlara Cumhuriyet Senatosundaki kuvvetleri oranında katılmalarını öngören Cumhuriyet Senatosu içtüzüğü hükümlerinin Anayasa'nın 85. maddesine aykırı olduğu da öne sürülemez. Anayasa'nın 85. maddesi, siyasî parti grupları dışında grup kurulmasını yasaklamamış, siyasî parti gruplarının meclislerin bütün çalışmalarına kuvvetleri oranında katılmalarını buyurmuştur. Cumhuriyet Senatosunda siyasî partilere bağlı olmayan veya grup kuramayan siyasî partilerle bağlantılı üyelerin bulunduğu bir gerçek olduğuna göre, siyasî parti gruplarının güçleri Cumhuriyet Senatosu üye tamsayısına oranla hesap edilince belli bir yüzdenin de siyasî parti grupları dışındaki gruplara isabet ve bunun komisyonların kuruluşuna da aynen sirayet edeceği tabidir. Bunlardan artan üyeliklerin de bütün gruplara kuvvetleri oranında dağıtılmasında Anayasa'ya uymayan ve ters düşen bir yönde yoktur.

Anayasa ve Adalet Komisyonunda grupların kuvvetleri oranına göre dağıtılan üyeliklerden artakalan sandalyeler yine bunların kuvvetleri oranına göre dağıtılınca Adalet Partisi grubuna Anayasa ve Adalet Komisyonunda verilen sekiz üyeliğin bu grubun gücü oranını aşmadığı ortaya çıkar. Demek ki Anayasa ve Adalet Komisyonunun kuruluş biçimi Anayasa'nın 85. maddesine aykırı değildir.

Bu görüşü Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Ziya önel, Kâni Vrana, Mustafa Karaoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu benimsemişlerdir.

bb) Adalet partisi grubunun Cumhuriyet Senatosu üye tamsayısına göre saptanan güç oranı uyarınca bu gruba Anayasa ve Adalet Komisyonunda 7,29 üyelik düşmektedir. Bir üyeliğin parçalanması düşünülemediğinden artan kesirlerin doğrudan doğruya uygulanma yeri bulması olanaksızdır. Cumhuriyet Senatosu içtüzüğünde kesirler yönünden ne işlem yapılacağı açıklanmamıştır. Olağan olan bunların bire yükseltilmesidir. Cumhuriyet Halk Partisi grubuna ilişkin 0,78 ve Millî Güven Partisi grubuna ilişkin 0,81 kesirlerinde yapıldığı gibi Adalet Partisi grubuna ilişkin 0,29 kesiri de bire yükseltilince ortaya çıkan, 8 üyelik bu grubun güç oranını yansıtır. Demek ki Anayasa ve Adalet Komisyonunun kuruluş biçiminde Anayasa'nın 85. maddesine aykırılık yoktur.

Bu görüşü Ahmet Akar ve Lûtfi Ömerbaş benimsemişlerdir.

cc) Böylece Anayasa ve Adalet Komisyonunun kuruluş biçiminde Anayasa'ya aykırılık bulunmadığı yolunda bir çoğunluk oluşmuştur.

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

Muhittin Taylan, Avni Givda, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Muhittin Gürün ve Şevket Müftügil Anayasa ve Adalet Komisyonunun kuruluş biçiminin Anayasa'nın 85. maddesine aykırı olduğunu ve inceleme konusu kararın bu nedenle biçim yönünden iptali gerektiğini ileri sürerek bu görüşe katılmamışlardır.

b) - Alt Komisyonun kuruluş biçimi :

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 139. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarına göre; Başbakanlıktan gelen dokunulmazlığın kaldırılması istemi Başkanlıkça Anayasa ve Adalet Komisyonuna havale edilince Komisyon beş kişilik bir Alt Komisyon kurar. Komisyon Başkanı siyasî parti gruplarının Cumhuriyet Senatosundaki oranlarına göre Alt Komisyona ne kadar üye ile katılacaklarını saptayarak durumu üyelere bildirir. Alt Komisyona üye seçimi buna göre yapılır.

Alt Komisyonda Adalet Partisi grubundan üç, Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Güven Partisi gruplarından birer üye bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu üç grubun güç oranlarına göre üyeliklerin ilk ayakta 2,43 ü Adalet Partisine, 0,92 si Cumhuriyet Halk Partisine, 0,27 si Millî Güven Partisine düşeceğinden yukarıdaki iki görüş gerekleri burada da uygulandıkta, esasen en güçsüz grubun en az bir üye ile faaliyete katılması da zorunlu bulunduğu için Alt Komisyon yapısının bu hesaba uyduğu ve kuruluş biçiminde Anayasa'nın 85. maddesine aykırılık bulunmadığı görülür.

Muhittin Taylan, Avni Givda, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Muhittin Gürün ve Şevket Müftügil bu görüşe katılmamışlardır.

B - Esas yönünden aykırılık iddialarının incelenmesi :

Anayasa'nın 79. maddesi; seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir Meclis üyesinin, kendi Meclisinin kararı olmadıkça, tutulamıyacağı, tutuklanamayacağı ve yargılanamayacağı kuralını koymuş; yalnız ağır cezayı gerektiren suçüstü durumunu bu hükmün dışında bırakmıştır.

79. maddenin incelenmesinden anlaşılacağı üzere Anayasa, hangi durumlarda yasama dokunulmazlığının kaldırılabilirliğini belirtmemiştir. Ancak bu, Yasama Meclislerinin konu üzerinde sınırsız ve salt bir değerlendirme hakları bulunduğu anlamına gelmez. Çünkü yasama dokunulmazlığı hukukî durumuna 79. maddede yer vermekle Anayasa koyucunun güttüğü erek ki bu, yasama görevini yürüteceklerin çeşitli çevrelerden gelebilecek baskı ve kaygılardan korunmuş olarak o görevi gereği gibi yapmalarını sağlamak diye özetlenebilir. - böyle bir görüş ve düşünüşle bağdaşamaz. Öte yandan yine Anayasa, 2. maddesiyle, Türkiye Cumhuriyetini bir hukuk Devleti olarak nitelendirmiş ve tanımlamıştır. Şu duruma göre yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması konusunda bir takım belirli, nesnel ölçüler uyarınca davranılması ve bu ölçülerin bir hukuk devletinden beklenen nitelikte bulunması şarttır.

Nitekim Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nde (Madde 140) yasama dokunulmazlığının kaldırılması işlemlerine ışık tutacak kimi ilkeler yer almıştır. Bu ilkelere göre bir üyeye yapılan suç isnadının ciddiliğine ve yasama dokunulmazlığının kaldırılması isteminin siyasî ekrere dayanmadığına kanaat getirilmesi ve kovuşturma konusu eylemin kamu oyundaki etkisi bakımından yahut üyenin şeref ve haysiyetini koruma yönünden dokunulmazlığın kaldırılmasında zorunluluk bulunması durumunda yasama dokunulmazlığı kaldırılır.

İnceleme konusu karar Cumhuriyet Senatosunun bir tabii üyesine ilişkindir. Tabii üyelerin öteki üyelere göre birincilerin yasama görevlerinin süresiz, ikincilerin süreli olması dışında ayrı ayrı hükümlere bağlı tutulmaları, Anayasa'nın 70. maddesinin açık ve kesin hükmü karşısında, düşünülemez. Yasama görevinin süresiz oluşunun yasama dokunulmazlığı bakımından olumlu veya

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

olumsuz, hiç bir etkisi olamayacağı ve tabii üyeleri seçilmiş üyelerden ayrımlı bir duruma sokamayacağı da yine bu hükmün bir gereği ve sonucu olarak kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Yasama dokunulmazlığının tabii ve seçilmiş üyeler bakımından aynı niteliği taşıdığına böylece ve kısaca değinildikten sonra şimdi, içtüzüğün 140. maddesindeki sıraya göre ilk olarak işin isnadının ciddiliği yönünden incelenmesine geçilecektir.

1 - Isnadın ciddiliği sorunu :

Cumhuriyet Senatosunun Tabii Üyesi Ekrem Acuner'e yapılan ve yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına yol açan isnadın ciddi olup olmadığı konusunda isabetli bir sonuca varmak için isnadın dayanaklarına kadar inilmesi zorunluğu vardır; bu da tabiatıyla delillerin elden geçirilmesini gerektirecektir. Ancak böyle bir tutumun delillerin değerlendirilmesi ile karıştırılmaması yerinde olur. Delillerin değerlendirilmesi, hükme yönelen bir tartma, ölçme eylemidir; suçun subut bulup bulmadığını araştırır; görevli yargı yerlerine özgüdür. Anayasa Mahkemesinin burada yapacağı ise subut yönünden değil ancak isnadın ciddi olarak nitelendirilmesine olanak bulunup bulunmadığı bakımından ve yalnızca bu yönde aydınlanacak kadar, delillerin üzerinde durmaktır.

a) Anayasa Mahkemesinin istemesi üzerine Başbakanlığın 8/7/1971 günlü, 820 sayılı yazısıyla gönderilen ve yazıda "106 sayılı Cumhuriyet Senatosu kararının dayanağı bulunan gizli soruşturma dosyası" olarak tanımlanan dosyanın içindeki belge örnek ve fotokopilerine göre Ekrem Acuner'in aleyhinde ileri sürülenlerin başında kendisinin "7 veya 8 Şubat 1971 de istanbul, Bostancı, Esenevler, Turşucu Sokağındaki bir evde bir takım deniz subayları, bir profesör, bir kurmay albay ve ipraştta görevli emekli deniz yüzbaşısının katıldığı bir toplantıda bulunduğu ve bu toplantıda (1960 ihtilâlinde sonra Muhsin Batur ve Faruk Gürler'in de dahil olduğu 61 albay Demokrat Partisinin veya Adalet Partisinin iktidara gelmesi halinde ihtilâl yapacaklarına dair söz verdiler. Bugün sol ihtilâli biz yapmazsak kısa zamanda sağcı bir cunta gelecek veya Yahya Han formülü uygulanacaktır" dediği" yolundaki iddiadır. Bu iddiaya bir "Milli istihbarat Teşkilâta eleman raporu" dayanakhk eylemekte : "Deniz Kuvvetleri bünyesindeki aşırı sol faaliyetler" e ilişkin uzun bir yazı ile Millî Emniyet Hizmetleri Başkanlığı İstanbul ve Bölgesi Daire Başkanlığının 1. Ordu Komutanlığı Askeri Savcılığına gönderdiği 4/5/1971 günlü yazıda bu raporun sözü edilmektedir. MİT eleman raporunun kimce ve nasıl düzenlendiği tabiatıyla belli değildir.

b) Öte yandan bir de 10/4/1971 gününde 1. Ordu Askeri Savcısınca muhbir ve tanık olarak dinlenen Deniz Teğmeni Kubilay Kılıç'ın sözleri vardır. Muhbir çeşitli açıklamalar sırasında Ekrem Acunerle ilgili olarak, "Sarp Kuray'la aynı sınıfta bir yıl birlikte okuduk. O zamanlar Sarp Kuray'ın E'krem Acuner'in delaletiyle okula girdiği ve onun çok yakını olduğu söylenirdi... 7 veya 8 Şubat 1971 tarihinde istanbul, Bostancı, Esenevler Turşucu Deresi 18/2 de Ekrem Acuner'in katıldığı toplantıda ben bizzat bulunmadım. Toplantıya katılanlar sizin raporunuzda belirttiğiniz, daha doğrusu 7. sayfanın alt kısmında gösterdiğiniz kimselerdir. Yalnız Kurmay Albay Nihat Havacıdır. Profesörün kim olduğunu duymadım. 10/2/1971 tarihinde Tekirdağ Gemisinde yapılan toplantı esnasında Şahin Aldoğan, hepimize Ekrem Acuner'in bahis mevzuu toplantıdaki konuşmasını nakletti. Onun nakline göre Faruk Gürler. Muhsin Batur 1960 ihtilâlinde sonra 61 albay ile birlikte D.P. veya Adalet Partisinin iktidara gelmesi halinde ihtilâl yapacaklarına dair söz verdiler. Bugün sol ihtilâli kısa zaman içerisinde biz yapmazsak sağcı bir cunta gelecek veya Yahya Han formülü uygulanacaktır demiş, Hatta Hava Albayının 400 kadar taraftarı olan pilot da varmış, şayet bir sol ihtilâli yapar ve başarısak ister istemez Faruk Gürler ile Muhsun Batur uyacaktır. Sonra onlar da diskalifiye edilecek. Bahsettiğim bu 10/2/1971 taihli Tekirdağ Gemisi toplantısına Dz. Teğmen Şahin Aldoğan, Dz. Tğm. Şakir Ündeyici, Dz. Tğm. Orhan Altan, Dz. Tğm. Lutfi Yılmaz katıldık..... Bu toplantıda bir karacı Yzb. ile bir havacı Alb.

Derinceye gelerek hücre faaliyetine geçmişler. Bu hücre faaliyetinde bulunan iki kişi anlatılanlara göre Ekrem Acuner'i kabul ediyorlar fakat etrafındakiler deşifre oldukları için onlarla temas kurmayı istemiyorlardı. Daha sonra biz bu grubun hem Ekrem Acuner'i hem de etrafındakileri tanımadıklarını ve hem de irtibatı kestiklerini duyduk... Yine bir duyguma göre 10/2/1971 tarihindeki toplantıda konuşulana göre bizim gruptan Şahin Aldoğan veya Saim (Soyadını bilmiyorum) Ekrem Acuner'le temasa geçmişler. Hatta Ekrem Acuner bunlara itimat telkin etmek için şayet aradaki habercilere güvenemiyorsanız, size bir telefon numarası ve bir parola vereyim demiş ve vermiş. Bu numara ve parolayı ben bilmiyorum." demektedir.

c) Buna karşılık Şahin Aldoğan'ın 14/5/1971 günü Askeri Savcılıkta yapılan sorgusunun konu ile ilgili bölümü şöyledir : "Bostancı Turşucu Deresi 18/2 numaralı daireyi ben, Hüseyin ve İsmail birlikte kiralamıştık. Kirasını biz veriyorduk... Ben belirttiğiniz gibi bir Hava Üs Komutanlığında, Eskişehir'de görevli harekât şube müdürü olduğumu belirttiğiniz Hava Kurmay Albay Nihat Değer isminde birini tanımıyorum. İşar elediğiniz gibi 7 veya 8 Şubat tarihinde bizim dairede Ekrem Acuner ile birlikte bu Hava Kurmay Albay, bir profesör ve diğer bazı kişilerin bulunduğu, Ekrem Acuner'in belirttiğiniz gibi bir konuşma yaptığı, derhal harekete geçilmesi aksi takdirde sağcı bir cunta gelecek veya Yahya Han formülü uygulanacak şekilde beyanda bulunduğu Hava Albayının 400 kadar taraftarı pilotu olduğu gibi konuşmalar yapılmış değildir. Ekrem Acuner'i Tabii Senatör olarak bilirim. Fakat şahsen tanımıyorum. Bahsettiğiniz 7 ve 8 Şubat tarihlerinde gemimde içeriye vardiye nöbetçisi idim. Bayram sonrası veya bayrama tesadüf eder. Bu itibarla gece evde toplantı yapmama imkân yoktur. Görevim Gölcük'te dir. Saniyen yine belirttiğiniz gibi bir Kara Yüzbaşı ve bir Hava Albay ile Derince'de gizlice buluşup temas sağlamış ve hücre faaliyetleri hakkında konuşmuş değilim. Yine Saim Kiroğlu ile birlikte Ankara'ya giderek Ekrem Acuner ile temasta bulunup ondan telefon numarası ve parola (Karaşlaştıralan bir harekât için) almış değilim. Bu iddiaların mesnedi yoktur. Hiçbirisini kabul etmiyorum 10/2/1971 tarihinde Tekirdağ Gemisinde bahsettiğiniz şahıslarla toplantı yapmış değilim. O gün ben izinli çıktım. Bu vardiye iznidir. Bir veya iki gün bazı günde iki veya üç gün de sürebilir. Umumiyetle Bursa'ya Uludağ'a giderim Halhalde Bursa'ya gitmişimdir. izMİT'e de gitmiş olabilirim. Belki de istanbul'a gitmişimdir. Sarahaten bilmiyorum.

ç) Turşucu Deresindeki evde yapıldığı ileri sürülen konuşmalarla ilgili ifadeler de aşağıya çıkarılmıştır :

Deniz Üsteğmeni Ali Ercan'ın 28/5/1971 günü Askerî Savcılıkta verdiği ifadeden :

"..... 1. Taktik Hava Kuvvet Komutanlığı Harekât Şube Müdürü ile görevim icabı müşterek çalışıyorduk. Şube Müdürü olan Hava Kurmay Albay Nihat Değeri orada tanıdım. Bana ilgi gösterdi. Birinci gidişimde bütün öğle yemeklerinde bana para vermedi, kendi hesabına yazdırdı Ben bunun altında kalmamak için istanbul'a geldiği zaman bize uğramasını talep ettim. Maksadım kendisine bir yemek vermek idi. Hatırladığıma göre Kurban Bayramı içinde bir gün öğleye, doğru kapım çalındı, Nihat Değer sivil elbise ile gelmişti. Evime de istanbul'dan ve İzmir'den misafirler geldiği için evim kalabalıktı. Buna rağmen bir kahve içmek için içeriye davet ettim. Girmek istemedi. Bayramlaşmak için geldiğini, uğradığını söyledi. O sırada pek yakından arkadaşım olan Layn Üstğm. Mehmet Şengör de benimle bayramlaşmağa geldi. Onları tanıştırdım, daha evvel tanışıyorlarmış. Albay içeriye girmeyince Mehmet'le birlikte ben bir arkadaşlara uğrayacağız çikalım dedik. Birlikte çıktık. Kapıda Volkswagen bir araba vardı. Ona bindik. Direksiyonu Nihat Değer kullanıyordu. İçeride Zeki Edirne isminde bir şahısla tanıştık. Esasen Mehmet Şengör bu şahsı daha evvel tanıyor imiş. Biraz ilerledik. Muhtemelen caddeye çıkarken veya caddede soluk açık mavi yeşil muhtemelen Şevrole marka bir arabanın yakınında durdu. Misafirlerimiz de var, yalnız gelmedik dedi. Daha doğrusu arkadaşlarımız da vardı. Yalnız gelmedik demişti. Ben Volksvegende kaldım Mehmet Şengör öbür arabaya geçti Onlar önde biz arkada

arkadaşlara uğramaya gittik. Ana caddeden Bostancı civarında bir sokağa döndük. Onlar park ettiler. Yalnız Mehmet Şengör bu şahısları tanııyordu. Onların arabasına geçmeden evvel Nihat Değer öbür arabada Tabii Senatör Ekrem Acuner ile Prof. mukabil Özyörük var demişti Şahin Aldoğan'ın Bostancıdaki tahmin ederim ikinci kattaki dairesine gittik. Hep birlikte içeriye girdik. Onlar bizi cadde üzerinde bırakıp yollarına devam edeceklerdi. Fakat ben mademki bizim eve girmediniz; hiç olmazsa uğrayacağımız arkadaşlara kadar gidelim bir kahvemizi alın şeklinde Nihat Değer'i oraya davet etmişim. Onun üzerine buraya geldik. Dairede Şahin Aldoğan ismindeki Layn Teğmen ile soyadını bilmediğim yine Layn Teğmen Saim vardır..... Nihat Değer, Zeki Edirne konuştular. Ekrem Acuner de az konuştu. Aynı zamanda Saim, Şahin Aldoğan karşılıklı konuştular. Şimdi bu konuşmaları sarahaten hatırlayamıyorum. Fakat idarenin otoritesinin olmadığından, milletin uzun yıllardan beri kalkınamadığından her yerde konuşulduğu gibi burada da bir sohbet şeklinde konuşuldu. Hatta Zeki Edirne Atatürk'ü över mahiyette söz etti Ekrem Acuner de bazı konuşmalar yaptı. Fakat mahiyetini hatırlamıyorum. Sizin belirttiğiniz gibi 1960 ihtilâlden sonra Muhsin Batur ve Faruk Gürler'in de dahil olduğu 61 Albay Demokrat Parti veya Adalet Partisinin iktidara gelmesi halinde ihtilâl yapacaklarına dair söz verdiler. Bugün sol ihtilâli biz yapmazsak kısa zamanda sağcı bir cunta yapacak veya Yahya Han formülü uygulanacaktır şeklinde bir konuşma yapmadı. Böyle bir konuşmayı yapsaydı dikkatimi çekerdi. Yine Ekrem Acuner kendisinin ihtilâl yapacağı yolunda bazı ihbarlara muhatap olduğunu yakınma bakımından anlatmış değildir. Ben şahsen bu konuşmalardan Şahin Aldoğan ile Saim'in markist leninist fikirlere sahip olduğunu farkedemedim. Keza ihtilâlden, işçi ve emekçilerin, halkın ezildiğinden bahsedilmedi. Keza bunlardan herhangi birisinin (mavi gözlü sarı saçlı Mustafa Kemal) diyerek Atatürk'ten bahsettiklerini, Ekrem Acuner'in veya diğer orada bulunanların bu konuşma üzerine onlara kızdığını görmedim. Böyle bir konuşma yapılmadı. Devamlı odada bu'unduk Oradan ayrıldık. Onlar bizden biraz evvel çıktılar. Tehmin ederim Nihat Değer Eskişehir'e Ekrem Acuner ile Mukbil Özyörük de birlikte Ankara'ya hareket ettiler"

bb) Deniz Üsteğmeni Mehmet Şengör'ün 27/5/1971 günü Sıkı yönetim Askeri Savcılığında iki kez verdiği ifadeden :

"Ben Ekrem Acuner'i ilk defa belirttiğiniz yerde gördüm. Daha evvel şahsen tanııyordum. Tabii Senatör olarak ismini biliyor ve resmini gazetede görüyordum. Kendisi ile herhangi bir yakınlığım akrabalığım yoktur. Yanılmıyorsam bayramın ikinci veya üçüncü günü, Şubat 1971 ayı başlarında, tarihini hatırlayamıyorum 7 sene okuldan 5 sene de donanmadan samimi arkadaşım olan Layn Üstğm. Ali Ercan, ile bayramlaşmak üzere Göztepe'deki evine gittim. Vakit öğleye yakındı. Evi tarif edemen fakat bilirm. Sokağa girdiğim zaman kapıda Volkswagen bir araba duruyordu. Ev tek katlı ve bahçelidir. Bahçe öndedir, içeri girdiğim zaman kapıda kır saçlı, uzun boylu sevil bir şahısla arkadaşım Ali Ercan'ı konuşur vaziyette buldum. Beni orada Ali bu zat ile tanıştırdı. Hava Kurmay Albay Nihat Değer olduğunu orada öğrendim. Daha evvel tanııyordum. Yeni gelmiş olacak ki Ali hakve içmek için içeriye buyur ediyordu. O ise arkadaşlarının kendisini beklediğini, onları yoklayacağını, giremeyeceğini söylüyordu. Bunun üzerine ben de zaten bayramlaşmışım. Ali ile birlikte onların Bostancı istikametinde gideceklerini öğrendiğimizden biz de Bostancıya kadar sizinle gelelim, yolcu edelim dedik. Birlikte Volkswagene bindik. Direksiyonu Albay Nihat Değer kullanıyordu. Arabaya bindiğim zaman çok daha evvelden tanıdığım ve ailece görüştüğümüz Zeki Edirne'yi gördüm. Bu karşılaşmamız albayın dikkatini çekti. Benim kayınpederim HaMİT Gulasâr da hava assubaylığından emekli idi. Halen Balıkesir'de oturmaktadır. Nihat Değer onu da tanıdığı için bu şekilde benimle yeni tanışmış olmasına rağmen bir yakınlık meydana geldi. Caddeye çıktığımız zaman Albay Nihat Diğer durdu. Arabadan indi. Eski model, markasını şimdi bilemeyeceğim bir arabanın yanına gitti. Penceresinden bir şeyler konuştular. Ne konuştuklarını bilemiyorum. Birlikte aynı yere gitmeğe karar verdiler. Yani Bostancı istikametine gitmeğe karar verildiği için ben araba kalabalık olduğundan diğer arabaya geçtim. Bizim araba önde gidiyordu.

Nihayet Bostancı Turşucu Deresi Sokaktaki eve geldik. Arabadan indiğimiz zaman hatırladığıma göre Nihat Değer bizi orada tanıştırdı. Birisi Tabî Senatör Ekrem Acuner imiş. Diğeri Profesör olarak bildiğim Mukbil Özyörük imiş. İkisini de orada tanıdım. Hep birlikte ikinci kattaki daireye çıktık. Kanaatimce yanımızda bulunan Zeki Edirne'yi Ekrem Acuner ve Mukbil Özyörük orada görüp tanıdılar. Ali Ercan'la benim görüşüme göre Zeki Edirne'yi Ekrem Acuner'i Mukbil Özyörük'ü orada tanımış oldu. Bu şekilde göre Nihat Değer, Ekrem Acuner ile Mukbil Özyörük'ü Ali Ercan'ı Zeki Edirne'yi tanıyorum Ekrem Acuner ile Mukbil Özyörük Nihat Değer'i tanıyor. Beni, Ali Ercan ve Zeki Edirne'yi tanımıyor. Orada tanışıldı. Daireye girdik. Anladığıma göre Volkswagen arabada gelirken Üstğm. Ali Ercan onlara bu eve uğrama yolunda teklifde bulunmuş olacak ki oraya gidildi. Bunu yanlış izahettim. Biz arabalarla ineceğimiz yere geldik, vedalaşmak için hepimiz arabadan indik. O sırada Ali Ercan arkadaşımız Şahin Aldoğan'ın evine uğrama teklifinde bulundu. Beş dakika uğrayalım dediler. Arabaları orada park ettiler. Hep birlikte benim gemimde ikinci çarkçı olan Şahin Aldoğan'ın evine gittik. Belirttiğim bu ev durduğumuz caddedeki yerden hemen sokağa dönüldüğü yerde, sokak içinde idi. Biz böyle bir karşılaşma olmasaydı Ali Ercanla birlikte Şahin Aldoğan'a bayramlaşmağa gidecektik. O yüzden karşılaşma neticesi onlar da bizimle gelmiş oldular, ikinci kata çıktık. Dairede Şahin Aldoğan'la Saim Kıröğlü bulunuyorlardı. Her ikisi de sivildi. Saim Kıröğlü'nu orada tanıdım. Şahin Aldoğan'ı aynı gemide olduğu için tanırım. Fakat samimi arkadaşım değildir. Rütbe ve görev de buna manidir. Ali Ercan'da. Saim Kıröğlü'nu orada tanıdı. Fakat Şahin Aldoğan'ı tanır. Arkadaşdır, içeriye buyur ettiler ben şahsen katî olarak Saim Kıröğlü ile Şahin Aldoğan'ın Ekrem Acuner'i ve Hava Kurmay Albay Nihat Değer'i daha evvel tanıdıkları yolunda katî bir kanaat veremem. Ancak orada konuşmalar sırasında bu arkadaşların Ekrem Acuner ile birlikte sosyal dengesizlikten, memlekette reform yapılmamış olmasından, bunların yapılması lâzım geldiğinden bahsettiklerine ve bu şekilde konuşmalar olduğuna göre Şahin Aldoğan ile Saim Kıröğlunun, Ekrem Acuner'i veya Nihat Değeri evvelce tanıdıkları yolunda bir zehaba götürebilir..... Esasen konuşanlar Ekrem Acuner, Mukbil Özyörük, Şahin Aldoğan, Saim Kıröğlü idi Saat 11 sıraları idi. Yirmi dakika kadar konuşuldu. Müsaade istediler; yolcu olduklarını söylediler. Ekrem Acuner, Mukbil Özyörük, Nihat Değer, Zeki Edirne ayrıldılar. Biz orada kaldık..... O gün o tarihte Şahin Aldoğan'ların dairesinde konuşmalar sırasında Ekrem Acuner'in 1960 ihtilâlden sonra Muhsin Batur ve Faruk Gürler'in de dahil olduğu 61 Albay Demokrat parti veya Adalet Partisinin iktidara gelmesi halinde ihtilal yapacaklarına dair Söz verdiler. Bu gün sol ihtilâli biz yapmazsak kısa zamanda sağcı bir cunta gelecek veya Yahya Han formülü uygulanacak şeklinde konuştuğunu hatırlayamıyorum. Memleket meseleleri konuşuldu, tenkitler yapıldı. Ama hu mealde konuşulduğunu zannetmiyorum. Şahin Aldoğan veya diğerk arkadaşların keza bir ihtilâlden, ihtilâl yapılması gerektiğinde bahsettiklerini hatırlayamıyorum. Yine Hava Kurmay Albay Nihat Değer'in emrinde 400 pilot var diyerek böyle bir ihtilâli destekler şeklinde konuştuğunu hatırlayamıyorum Daha doğrusu bu konuşmalar olmadı. Ben orada ihtilâle ilgili bir niyet hissetmedim. Böyle bir niyet açıklanmadı."

cc) Deniz Teğmeni Saim Kıröğlü'nun 14/5/1971 günlü Askerî Savcılıkta verdiği ifadeden :

"Ben iddia edildiği gibi 7 veya 8/Şubat/1971 tarihinde Şahin Aldoğan'ın dairesinde Ekrem Acuner'in, bir profesörün, Hava Kurmay Albay Nihat Değer olarak belirttiğiniz şahsın gelerek konuştuklarını bilmiyorum. Ekrem Acuner'in ismini duyarım ve geçen yıl bir mevzuda dokunulmazlığının alınması isteniyordu. Gazetelerden okudum. Şahsen tanımam. Şahin Aldoğanla birlikte Ankara'ya giderek İstanbuldaki gizli örgüt namına kendisiyle temas sağlamış ve ondan bir telefon numarasıyla parola almış değilim. Böyle bir şey hatırlayamıyorum. Ekrem Acuner'le karşılaşmış değilim. Bir Kara Yüzbaşı ile bir Hava Albay Derinceye geldikleri orada bizimle temas ettikleri yolunda bir iddiayı da kabul edemem. Böyle bir şey olmamıştır."

çç) Hava Kurmay Albay Nihat Değer'in 18/5/1971 günü Askerî Savcılıkta verdiği ifadeden

:

"..... Ali ismindeki bu deniz subayı bana evinin adresini vermiş ve bir kroki çizmişti. O şimdi yanımda yok. Yırtmış atmış olacağım. O semtleri pek iyi bilmem. Yanılmıyorsam Göztepe semtinde, o civarda bu adresi ararken Ekrem Acuner ve yanında kendi arabası içinde bir profesörle karşılaştım Selâmlaşık. 15 gün evvel Ankara'da Ekrem Acuner'le görüştüğüm zaman bayramda üçüncü veya dördüncü günü olabilir, istanbul'da bir ahabımı ziyarete gideceğimi söylemişim. O zaman Ekrem Acuner bana benim de Kadıköy civarında o tarihlerde bir ziyaretim olacak demişti. Hatta ben konuşurken ziyaret edeceğim deniz subayının evini tarif etmiş ve krokiyi göstermişim. Maksadım kendisini istanbul'a döndüğüm zaman, yedi sekiz sene evvel bana yemek yedirmişti. Onun altında kalmamak ve istanbul'da mukabele ederek bir yemek yedirmek istiyordum. Bana yemeğe gelemem. Fakat senin bu eve gideceğin tarihte ve saatte o civarda bulunmaya çalışırım, görüşmüş oluruz demişti, işte ben belirttiğim tarihte bu deniz subayının evini ararken arabada Ekrem Acuner ve mezkûr profesör ile karşılaştım. Benim de otomobilim vardı. Ben onları 50, 60 metre kadar ileride bir köşede bıraktım. Denizci Ali'nin evini buldum. Kapıyı çaldım. Daha doğrusu kapı açılarak kendisi benim geldiğimi görünce kendisi çıktı. Burası tek katlı bahçeli bir evdi ve eski yapılardandı. Kendisi ile öpüştük. Ben geldiğimi fakat vaktimin olmadığını, Eskişehir'e gideceğimi, ileride de arkadaşlarımla beklediğini söyledim. Israrına rağmen içeriye girmedim. Yemek davetini de kabul etmedim. O halde ben de bir yere ziyarete gidiyorum, beraber gidelim, beni orada bırakırsınız dedi. Birlikte benim arabamda o civardan ayrıldık. Bizi Ekrem Acuner'in içinde bulunduğu aracı kullanan profesör takip etti. Muhtemelen Bostancı semtine geldik. Bir köşe başında Ali duralım dedi ve köşede duran sivil giyinmiş iki arkadaşı gösterdi. Onlara uğramak istediğini belirtti. Ben arabadan indim. Bizi tanıştırdı. O sırada Ekrem Acuner ve profesör de arabadan inmişlerdi. Onlar da tanıştılar. Bir aralık Ali bana işte bunlar onlardan diye ihsasta bulundu. Ben ne demek istediğini anladım Neticede kapının önünde karşılıklı konuşurken benim yanımdaki emekli hava yüzbaşı Zeki Edirne de dahil olmak üzere 20. 25 metre kadar ileride bulunan daireye gittik. Çay içme teklifinde bulunmuşlardı. Hava soğuktu. Kırmamak için ayak üzeri uğramayı uygun buldum Gerekse dairede 20 dakika kadar dairede bulunduğumuz sırada konuşmalar esnasında ben daha evvel bu zararlı ideolojiye sahip olan genç subayların bulunduğunu duymuş olmamın ve karşımda da onları görmenin tesiri ile durumu anlamak ve daha samimi bir ifade ile müspet telkinde bulunmak yani bu ideolojiyi tenkit etmek ihtiyacını duydum Ne var ne yok' Durum nasıl gibilerden fikirlerini öğrenmek istedim Gerek Şahin gerekse Saim proletaryadan, bir devrimden söz ediyorlardı. Hatta bu konuşmaları sırasında İş Bankasının kendisine bağlı 80 teşebbüsü var; bu ne olacak gibi laflar ediyorlardı Bunun üzerine gerek ben gerekse Ekrem Acuner bu düşünüş tarzının yanlış olduğunu belirttik. Sınırlı hava başladı, içimizde en çok sinirini belli eden profesördü. Ekrem, Acuner bunlara yoksa siz Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın kitapları, yazılan ve fikirleri tesiri altında mısınız. Bir taraftan ikili anlaşmalardan uzaklaşalım diyorsunuz, antiemperyalist görünüyorsunuz; diğer taraftan bize ait olmayan kökü dışarıdaki ideolojileri benimsemiş görünüyorsunuz. Sermaye ve mülkiyet haklarının kaldırılması halinde bunun size ne gibi zararlar veya faydalar göstereceğini düşündünüz mü gibi sözler serfetti. Yanlış bir düşünce ve fikir içerisinde olduklarını belirtti..... Evden çıktığımız zaman ben Ali ile tekrar öpüştüm.

O bu sahneyi ve üzüntülü hali gördüğü için bizden özür diledi. Daha doğrusu benden özür diledi. Ben de Ekrem Acuner ve profesörden özür diledim; yanımdaki Zeki Edirne oradan dolmuşa binerek ayrıldı. Biz arabalara binip hareket ederken Ali de o iki arkadaşı ile vedalaşıp ayrıldı..... Ben şahsen o evde konuşmalar sırasında 400 kadar pilotun taraflarım olduğunu, böyle bir harekette yani silâhlı bir harekette geniş bir kuvvete sahip bulunduğumu söylemiş değilim. Katiyen böyle bir konuşma geçmemiştir. Keza Ekrem Acuner'in belirttiğiniz gibi Faruk Gürler, Muhsun Batur 1960 ihtilâliinden sonra 61 albay ile birlikte DP veya AP nin iktidara gelmesi halinde ihtilâl yapacaklarına dair söz verdiler. Bugün sol ihtilâli kısa zaman içerisinde biz yapmazsak sağcı bir cunta gelecek ve Yahya Han formülü uygulanacaktır. Şayet biz sol ihtilâli yapar ve başarırız ister istemez Faruk

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

Gürler ile Muhsin Batur uyacaklar sonra onlar da diskalifeye edilecek tarzında sureti katiyede bir konuşma yapmamıştır."

dd) Emekli Hava Kd. Yüzbaşısı Zeki Edirne'nin 21/5/1971 günü Askeri Savcılıkta verdiği ifadeden :

"..... MİThat Değer'i, eskiden çok eskiden yakın ahbabım olduğu için ertesi günü Öğle yemeğine davet ettim. Bana yarın sabahleyin Ankara'dan gelecek arkadaşlarım var, onlarla buluşacağız. Burada fırsat bulursak seninle öğle yemeğine giderim dedi. İsteği üzerine sabahleyin ben bu eve gittim. Bildiğim gibi arkadaşları ile buluştuktan sonra onu yemeğe götürecektim. Kendi arabasına binerek evden ayrıldım. Göztepe'de bir sokağa girdim. Yanılmıyorsam sokakta genç bir sivil şahsı arabaya aldık. Bunun ismini pek hatırlayamayacağım. Deniz teğmeni Ali olabilir. Hafızamda öyle birşey var. O arada hareket ettik. 15, 20 metre ileride başka bir araba içerisinde Albay Nihat Değer'in bahsettiği arkadaşları, buluşacağımı söylediği arkadaşları araba içinde bekliyorlarmış. Yanlarına gittik. Orada Ekrem Acuner ile Mukbil Özyörük'ü (Profesör) bana tanıştırdı. Onların yanında soyadını bilmediğim fakat eskiden tanıdığım sivil giyinmiş deniz üsteğmen Mehmet bulunuyordu Birlikte hareket ettik. Ayrı ayrı arabalarla Bostancı'ya Turşucu Deresindeki bir apartımına geldik. Muhtemelen üçüncü kata çıktık. Burası deniz teğmenlerinin kiraladıkları evmiş. İçeride sonradan konuşmalar sırasında isimlerinin Şahin ve Saim olduklarını öğrendiğim iki şahıs vardı. Sivil idiler. Bizi karşıladılar; tanıştık. Nihat Değer arkadaşlarına beni tanıştırdı (Beyler, böyle işlerle ilişkisi yoktur, Zeki benim çok iyi bir arkadaşımdır. Ketumdur. Misafireten getirdim. Kendisinden çekinmeyin,) dedi. Ben oraya gittiğim zaman niçin gidildiğini, ne konuşulacağını bilmiyordum..... Aşağı yukarı herkes konuştu. Mevzuu şuydu : A.P. iktidarının olumsuz tutumu şiddetle tenkit ediliyordu. Düzenin bozuk olduğu, pahalılığın olduğu sosyal adaletin bulunmadığı gibi mevzularda konuşuluyordu. Orada hiçbir zaman sizin belirttiğiniz gibi Faruk Gürler, Muhsin Batur'un 1960 devriminden sonra 61 subay ile birlikte A.P. veya D.P. iktidara geldiği takdirde ihtilâl yapacakları yolunda söz verdikleri halde sözlerinde durmadıkları bugün kendileri süratle sol ihtilâl yapmadıkları takdirde sağ ihtilâlin veya Yahya Han formülünün yapıp uygulanacağı yolunda bir konuşmaya şahit olmadım. Belirttiğim şekilde konuşmalardır. Ben bulun bu konuşmaları ilmi ve akademik bir konuşma, sohbet şeklinde nitelendirdim. Fakat bütün burada bulunan sivil denizcilerin ileri sürdüğü görüşmelerden onların sol temayüllü olduklarına kanaat getirdim. Bende öyle bir zehap uyandı. Ama bunlara serahaten komünist diyemeyeceğim. Çünkü yarım saatten daha az bir müddet orada kaldım. Sonra Ekrem Acuner Profesör ve Nihat Değer Ankara'ya gitmeye uygun gördüler ve derhal hareket edelim dediler Profesörle Acuner kendi arabalarıyla Nihat Değer'de kendi arabası ile birbirlerini takiben Ankara'ya müteveccihen böylece veda edip ayrıldılar. Ben de oradan evime gittim."

ee) İdare Hukuku Doçenti Özyörük'ün 24/5/1971 günü Sıkıyönetim Askeri Savcılığında verdiği ifadeden :

"..... Kadıköy'de ismini ve muhutini bilmediğim Ekrem Acuner'in kayınbiraderi olan birinin evinde misafir kaldık Gerek Sapanca'da, gerek yolda ve gerekse kayınbiraderinin evinde ihtilâl ile ilgili herhangi bir konuşma geçmedi Ertesi gün sabahleyin de erken yola çıkıp Ankara'ya dönelim dedim. O da dönelim; fakat burada yıllardır görmediğim yeğenim var. Onu ziyaret edeyim, bayramlaşalım. oradan gideriz dedi. Yanılmıyorsam elinde adres vardı. Kadıköy'de bir yere gittik. Orada bir genç peyda oldu. Yeğeni imiş. Arabaya bindi. Daha evvel evini o civarda arayıp bulamamıştık. Belirttiğim gibi bu şahsın ismini hatırlayamıyorum. Hatta görsem bile tanımam. O sırada aynı sokak içinde bir Volkswagen özel oto geldi. Ekrem Acuner ile konuştular. Ben o şahsı daha evvel Ekrem Acuner'in evinde görmüş ve tanışmıştım. Bir defa sivil gördüm. O gün de sivil idi. Bu şahsı görünce pek hatırlayamadım. Ekrem Acunere sordum. Sen bunu bizim evde görmüştün; Nihat bey dedi Bizim arabayı ben kullanıyordum o arabayı da Nihat bey

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

kullanıyordu. Bu karşılaşmadan sonra Ekrem Acuner'in yeğenim dediği genç buyurun sizi evime götüreyim dedi. Birlikte başka semtte bir eve gittik içeride sivil giyinmiş iki genç vardı. Bunlar bizi karşıladılar. Karşılıklı sohbet edildi. Bağırsaklarım bozuk olduğu için bir ara tuvalete gittim Esasen 15 dakika kadar bir oturmamız oldu. Sonra ayrıldık. Evde Ekrem Acuner kendisine bazı isnatların ve ihbarların yapıldığını yakınlıkla anlatıyordu. Orada sol bir ihtilâl yapılmazsa yakın zamanda sağ bir ihtilâlin yapılacağından, Faruk Gürler ile Muhsin Batur'un 27 Mayıs'tan sonra A.P. ve D.P. iktidara geldiği halde ihtilâl yapacakları yolundaki sözlerinde durmadıklarından ve yakın bir tarihte sol bir ihtilâl yapılması gerektiğinden aksi takdirde Yayha Han formülünün uygulanacağından, Nihat beyin emrinde 400 pilot bulunduğundan hiç bahsedilmedi. Ben duymadım. Ben yokken, tuvalette iken ne konuşulduğunu de bilemem. Böyle bir konuşma yaptıkları veya yapmadıkları yolunda kanaat beyan edemem."

d) 7/6/1971 gününde Sıkıyönetim Askeri Savcılığında tanık olarak dinlenen Deniz Harp Okulunda disiplinsizlik nedeniyle ihraç edilmiş Doğan Yıldırım şöyle söylemektedir :

"..... Sarp Kuray tabii senatörlerden Ekrem Acuner'le temasta bulunduğunu, irtibatı olduğunu, asıl idare edenin o olduğunu söylerdi. Ben şahsen bunu bizzat kendisinden dinledim"

Buna karşılık Sarp Kuray 29/5/1971 gününde Askerî Savcılıkta yapılan sorgusunda : Fakat bunları temin edecek paramız mevcut değildi. Bu itibarla ötedenberi kendisini devrimci olarak tanıdığım ve fakat fikir bakımından bizimle bağdaşmayan eski Millî Birlik KoMİTESinden İrfan Solmaz ile temas ettim. Zaman zaman kendisine sırf şahsî sohbet bakımından giderdim. Bu itibarla aramızda bir yakınlık bulunuyordu. Bunun haricinde tabii senatörlerden ve eski Birlik KoMİTESi üyelerinden herhangi birisi ile temasım yoktur." Ve Sıkıyönetim Askerî Savcılığında daha sonraki sorgusu sırasında : 8/2/1971 tarihinde Bostancı Esenevler'de Ekrem Acuner ve diğer isimleri sayılan kişilerle yapılan toplantıdan haberim yoktur. Ben şahsen Ekrem Acuner ve İrfan Solmaz ile karşılaşmış olmamıştır." demıştır.

e) Yukarıda aktarılanların dışında yine Ekrem Acuner'le ilgili olarak Selim Yalçın'ın (Deniz Askerî Lisesi son sınıfından kovulma) 25/5/1971 gününde İstanbul Emniyet Müdürlüğü 1. ve 2. Şubelerince ortaklaşa yapılan sorgusunda : "Ekrem Acuner ile Mukbil Özyörük'ü şahsen tanımış değilim. Fakat ilerici bir kimse olduklarını gazetelerden okumuş bulunuyorum." ve Hasan Çetin'in (Deniz Harp Okulu 2. Sınıftan ayrılma) 29/5/1971 günü Askeri Savcılıktaki sorgusu sırasında "Ekrem Acuner'in cuntacı olduğunu radyo ve basından duymuştum. Ancak şahsi bir temasım olmamıştır." dedikleri anlaşılmaktadır.

Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına dayanaklık eden soruşturma dosyasından çıkarılıp yukarıya aynen aktarılan deliller gözden geçirilirse bunların Ekrem Acuner'e yöneltilen (Silâhli isyana teşvik, tahrik, teşebbüs etmek; sosyal bir sınıfın öteki sınıflar üzerinde tahakkümünü oluşturmayı, ülke içinde kurulu iktisadi ve sosyal temel düzeni devirmeyi erek tutan cemiyet kurmak ve Türk Ceza Kanununun 146. maddesini ihlâl eylemek suçlarından sanık Dr. Hikmet Kıvılcımlı ve arkadaşlarının eylemlerinde ilgi ve iştiraki görülme) isnadının ciddiliği görüşüne desteklik edebilecek bir nitelikte olmaktan çok uzak bulunduğu herhangi bir açıklamayı, yorumu ve tartışmayı gerektirmeksizin kolayca görülür.

Böylece Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Ekrem Acuner'e yöneltilen ve dokunulmazlığının kaldırılmasına yol açan isnadın ciddi olmadığı sonucuna varılır. Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun inceleme konusu 2/7/1971 günlü, 106 sayılı kararı bu nedenle Anayasanın 79.

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

maddesinin ereğine ve Cumhuriyet Senatosu İÇtüzüğünün 140. maddesine aykırıdır, kararın Anayasanın 81. maddesi uyarınca iptal edilmesi gerekir.

2 - Cumhuriyet Senatosu İÇtüzüğünün 140. maddesindeki öteki koşullar bakımından durum

:

Cumhuriyet Senatosu İÇtüzüğünün 140. maddesinde yasama dokunulmazlığının kaldırılması için isnadın ciddiliği koşulu dışında; yasama dokunulmazlığının kaldırılması isteminin siyasî maksatlara dayanmadığına kanaat getirilmesi ve kovuşturma konusu olan eylemin kamu oyundaki etkisi bakımından yahut üyenin şeref ve haysiyetini koruma yönünden dokunulmazlığın kaldırılmasında zorunluluk bulunması halleri de yer almıştır, İPTAL istemini içeren dilekçede inceleme konusu karara bu yönlerden de ilişilmektedir. Ancak kararın isnadın ciddi olmaması nedeniyle iptali gerekli görüldüğüne göre artık 140. maddede yazılı öteki yönler bakımından işin incelenmesine yer olmamak gerekir.

VI - SONUÇ :

Cumhuriyet Senatosu Tabiî üyesi Ekrem Acuner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması işinde :

1 - a) Dosyanın Adalet Bakanlığında geçmeden Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmiş bulunması durumunun Cumhuriyet Senatosu İÇtüzüğünün 139. maddesine aykırı olmakla birlikte, niteliğine göre, kararın biçim yönünden iptalini gerektirmediğine Şahap Arıç, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Ziya Önel ve Muhittin Gürünün karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

b) Alt Komisyon raporunun gerekçesiz ve içtüzüğün 140. maddesine aykırı bulunduğu yolundaki iddianın yerinde olmadığına oybirliğiyle;

c) Anayasa ve Adalet Komisyonu raporunun Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda öncelikle görüşülmesinde içtüzük hükümlerine aykırılık bulunmadığına oybirliğiyle;

ç) Aynı raporun Genel Kurulda görüşülmesi sırasında son sözün bir Cumhuriyet Senatosu Üyesine verilmemesinin içtüzüğe aykırı olmakla birlikte, niteliğine göre, biçim yönünden iptali gerektirmediğine Recai Seçkin, Ahmet Akar, Ziya Önel, Kâni Vrana ve Muhittin Gürün'ün karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile

d) Genel Kuruldaki konuşmalarda İÇtüzüğe aykırı davranıldığı, yolundaki iddiaların yerinde olmadığına oybirliğiyle;

e) Komisyonların kuruluş biçiminin Anayasaya aykırı olmadığına Muhittin Taylan, Avni Givda, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Muhittin Gürün ve Şevket Müftügil'in karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

2 - Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun Tabiî Üye Ekrem Acuner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin 2/7/1971 günlü, 106 sayılı kararının, inşadın ciddi olmaması dolayısıyla, Anayasanın 79. maddesinin ereğine ve Cumhuriyet Senatosu İÇtüzüğünün 140. maddesine aykırı bulunduğu ve Anayasanın 81. maddesi uyarınca iptaline oybirliğiyle;

3 - Bu sonuca göre sözü geçen 140. maddede yazılı ve esasa ilişkin öteki yönlerin incelenmesine yer olmadığına oybirliğiyle;

15/7/1971 gününde karar verildi.

Başkan
Muhittin Gürün

Başkanvekili
Avni Givda

Üye
Fazıl Uluocak

Üye
Sait Koçak

Üye
Şahap Arıç

Üye
İhsan Ecemiş

Üye
Recep Seçkin

Üye
Ahmet Akar

Üye
Ziya Önel

Üye
Kâni Vrana

Üye
Mustafa Karaoğlu

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lûtfi Ömerbaş

Üye
Şevket Müftügil

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu

KARŞIOY YAZISI

Anayasa'nın 85. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kural uyarınca Yasama Meclisleri İçtüzüklerinin Siyasal Parti Gruplarının meclislerin tüm çalışmalarına güçleri oranında katılmalarına sağlayacak biçimde düzenlenmesi ve bu oranın Siyasal Parti Gruplarının kendi aralarındaki güce göre değil meclislerin tam sayılarına göre saptanması zorludur. Tersine bir yorum, yani güç oranının Siyasal Partilerin kendi aralarındaki güce göre bulunmasa, komisyonlara, sadece Siyasal Parti Gruplarının katılması, bunlar dışında kalan üyelerin Yasama Meclisleri çalışmalarının bir bölümü olan komisyonlara katılmaktan yoksun bırakılması gibi bir sonucun benimsenmedi demek olur ki böyle bir yorumun 85. maddenin Anayasaya konuluş ereği ile bağdaşır bir yanı yoktur. O halde dokunulmazlığın kaldırılması istemini inceleyen Anayasa ve Adalet Komisyonu ile Alt Komisyonun bu kurala uygun biçimde kurulması ve Yasama Meclisleri içtüzüklerine de bunu sağlayacak hükümler konulması Anayasa buyruğudur. Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünün 17. maddesi gereğince 15 üyeden oluşan Anayasa ve Adalet Komisyonuna bu olayın incelenmesi nedeni ile Adalet Partisinden 8, Cumhuriyet Halk Partisinden 3, Milli Güven Partisinden 1, Millî Birlik Grubundan 1, Cumhurbaşkanınca seçilen üyelerden 1 üye alınmış 1 üyelikte boş bırakılmıştır.

Cumhuriyet Senatosunun üye tamsayısı 183 tür. O tarihte Cumhuriyet Senatosunda Adalet Partisinin 89, Cumhuriyet Halk Partisinin 34, Milli Güven Partisinin 10, Demokratik Partinin 7,

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

Milli Birlik Gurubunun 17, işçi Partisinin 1, Üyesi bulunduğu, Cumhurbaşkanınca seçilen 15 ve 7 bağımsız Üyesin Sesatoda yer aldığı ve iki üyeliğin boşalmış bulunduğu anlaşılmaktadır.

Yine o tarihte Adalet Partisinin Cumhuriyet Senatosundaki güç oranının % 48, 63, Cumhuriyeti Halk Partisinin % 18, 57, Millî Güven Partisinin % 5, 46 olduğu saptanmış olduğundan 15 üyeli Anayasa ve Adalet Komisyonuna Adalet Partisinin 7,29, Cumhuriyet Halk Partisinin 2,78, Millî Güven Partisinin 0,81 oranında üye vererek katılması gerekmektedir. Bugüne kadar sürüp giden uygulama ile beliren kural uyarınca yarıdan fazla olan üyelik oranının tama çıkarılması ve yandan az olan sayının tümünün atılması ve Yasama Meclisinde grubu olan bir siyasal partinin katılma oranı ne olursa olsun her halde Meclis çalışmalarına katılması zorunlu olduğuna göre Anayasa ve Adalet Komisyonunun Adalet Partisinden ,7 Cumhuriyet Halk Partisinden 3, Millî Güven Partisinden 1 üye alınması artan 4 üyeliğin gurubu bulunmayan siyasal partilerle bağımsız üyeler arasında seçilecek üyelere verilmesi yolu ile oluşturulması gerekirdi. Oysa, komisyonun kuruluşu bu kurala uygun değildir. Alt Komisyonun kurulmasında dahi yukarıdaki görüş geçerli olacaktır. O halde dokunulmazlığın kaldırılmasını inceleyen komisyonun kuruluşu Anayasanın buyruğuna açıkça aykırı düşmektedir. Bu aykırılık nedeni ile Senato Genel Kurulunun bu komisyonların hazırladığı raporlara dayanan kararının dahi Anayasa'ya aykırı düşeceğinde kuşku yoktur. Bu nedenle kararın önce biçim yönünden iptali gerekir. Çoğunluğun ters görüşüne dayanan kararına karşıyım.

Başkan

Muhittin Taylan

KARŞIOY YAZISI

1- Sözlü açıklama konusu:

Cumhuriyet Sesatosu Genel Kurulunun, yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin 2/7/1971 günlü, 106 sayılı kararının iptalini isteyen Cumhuriyet Senatosu Tabî Üyesi Ekrem Acuner, Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonunda, yasama dokunulmazlıkları 3 sayılı Alt Komisyonunda ve Genel Kuruldaki konuşmalarında, ayrıca Anayasa Mahkemesine verdiği dilekçede durumu yeterince açıklamış ve 1971/37 esas sayılı dosya içindekilerle de konu, bir karara varmağa elverişli biçimde aydınlanmış olduğundan sözlü açıklamanın gereği yoktur ve kendisinin dinlenmesi ancak işin gecikmesi sonucunu doğurabilir.

Acuner'in sözlü açıklamasının dinlenmesine ilişkin olarak 13/7/1971 gününde verilen karara bu nedenle karşıyım.

II - Anayasa ve Adalet Komisyonu ile Alt Komisyonun kuruluş biçimlerinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

a) Kararda da belirlendiği üzere; Cumhuriyet Senatosunun, İttüzüğün 17. maddesi uyarınca 15 kişilik olan Anayasa ve Adalet Komisyonunda bir üyeliğin boş bulunduğu ve siyasi parti gruplarından Adalet Partisinin sekiz, Cumhuriyet Halk Partisinin üç, Millî Güven Partisinin bir üyesinin burada yer aldığı anlaşılmaktadır.

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

Yine kararda belirlendiğine göre: Siyasî parti gruplarının Cumhuriyet Senatosundaki güçleri şöyledir : Adalet Partisi 89 üyelik; Cumhuriyet Halk Partisi 34 üyelik; Millî Güven Partisi 10 üyelik. Cumhuriyet Senatosunun üye tamsayısı 183 tür. Siyasi parti gruplarının Güçleri oranı Cumhuriyet Senatosu üye tamsayısına göre hesaplandıkta oran Adalet Partisi için % 48,63; Cumhuriyet Halk Partisi için % 18,57; Millî Güven Partisi için % 5,46 olmaktadır. Bu oran gözönünde tutulunca siyasî parti gruplarının Anayasa ve Adalet Komisyonuna katılma payları olarak Adalet Partisine 7,29; Cumhuriyet Halk Partisine 2,78; Millî Güven Partisine 0,81 üyelik düşecektir.

Anayasanın 85. maddesinin ikinci fıkrasına göre siyasî parti gruplarının Meclislerin tüm faaliyetlerine güçleri oranında katılmaları gereklidir. Güç oranının altında veya üstünde bir katılmaya yol açacak her düzenleme bu anayasal partiler arası denge kuralına aykırı düşer. Öteki parti gruplarının katılma paylarına dokunulmaması veya her grup aynı düzenlemeden yararlandırılabilir bile oranın yükseltilmesi düşünülemez. Çünkü böyle bir düzenleme bir bölüm Yasama Meclisi üyelerinin, yani gruplar dışında kalanların bir bölümü yasama faaliyetlerine katılmalarını kesin biçimde engeller. Oysa Yasama Meclisleri üyelerini ikiye bölerek bir kümenin yetkilerini daraltan böyle bir tutuma ne doğrudan doğruya ne de yorum yoluyla desteklik edecek bir Anayasa ilkesi gösterilemez.

Öte yandan yarımdan az kesirlerin içtüzükte hüküm bulunmadığı gerekçesiyle bire yükseltilmesi bu konulardaki uygulamalara tüm aykırı düşen, benzeri gösterilemeyecek bir davranış olur. Böyle bir yükseltme en güçsüz siyasî parti grubunun dahi en az bir üye ile komisyon faaliyetine katılması zorunluğu karşısında ancak savunulabilir.

Onun içindir ki ayrı yollardan giderek Anayasa ve Adalet Komisyonunun kuruluş biçiminde Anayasa'ya aykırılık bulunmadığı sonucunda birleşen İki görüşe de katılmaya olanak yoktur. Komisyonada Adalet Partisine gücünün üstünde bir fazla üyelik verilerek kuruluş biçimi Anayasa'nın 85. maddesine aykırı duruma sokulmuştur. Bu durum böyle bir komisyonun raporunu esas olarak alan ve kabul eden inceleme konusu 2/7/1971 günlü, 106 sayılı Genel Kurul kararının biçim yönünden iptalini gerekli kılar.

b) Alt Komisyonun kuruluş biçimine gelince :

Kararda belirlendiğine göre Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 139. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları uyarınca beş kişiden kurulu olan Alt Komisyonada Adalet Partisi Grupundan üç, Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Güven Partisi gruplarından birer üye bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu üç grubun güç oranlarına göre üyeliklerin 2,43 ü Adalet Partisine, 0,92 si Cumhuriyet Halk Partisine, 0,27 si Millî Güven Partisine düşecektir. Yukarıda Anayasa ve Adalet Komisyonunun kuruluşu yönünden söylenenler Alt Komisyonun kuruluşu konusunda da geçerli olduğundan bunların tekrarlanmasına yer yoktur. Adalet Partisine iki üyelik düşmekte iken üç, yani gücünün üstünde bir fazla üyelik verilerek Alt Komisyonun kuruluş biçiminde de Anayasa'nın 85. maddesine aykırı bir durum oluşturulmuştur.

c) Sonuç :

Faaliyetleri ve raporlarıyla 2/7/1971 günlü 106 sayılı karara ve bu kararla sonuçlanan görüşmelere kaynaklık eden Anayasa ve Adalet Komisyonu ile Alt Komisyonun kuruluş biçimleri Anayasa'nın 85. maddesine aykırı düştüğünden inceleme konusu kararın biçim yönünden Anayasa'ya aykırılık nedeniyle iptali gerekmektedir. Oysa böyle yapılmamış ve işin esasının incelenmesine gidilmiştir.

15/7/1971/ günlü, 1971/3766 sayılı kararın bu bölümüne yukarıda açıklanan gerekçelerle karşıyım.

KARŞIOY YAZISI

I - Dosyanın Adalet Bakanlığında geçirilmeden Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmiş olması durumu :

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünün 139. maddesinin 1 ve 2 fıkrası hükümlerine göre bir üyenin yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin istekler mahkemeler veya savcılıklardan Adalet Bakanlığına intikal ettirilir. Adalet Bakanlığı durumu gerekçeli bir tezkere ile Başbakanlık yoluyla Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına bildirir.

Olayda ise yasama dokunulmazlığının kaldırılması isteği Adalet Bakanlığında geçmeden Senato Başkanlığına gönderilmiş, Adalet Bakanlığınca gerekçeli tezkere yazılmamıştır. Bu suretle olay sözü geçen içtüzük hükümlerine aykırı şekilde cereyan etmiş bulunmaktadır.

Kararda çoğunluk görüşünde belirtildiği gibi, içtüzüğün biçime ilişkin bütün hükümleri aynı derecede önemli telâkki edilemezse de, olayda olduğu gibi, Adalet Bakanlığının gerekçeli tezkeresinin alınmamış olması yasama meclisinin vereceği kararın sıhhati üzerinde etkili olacağına kuşku yoktur. Adalet Bakanlığı, hukuk işlerinde mütehasıs kuruluşlara sahip olmak itibariyle, konu üzerinde yapacağı bir incelemenin yararlı olacağı düşünülmüş olup yoksa kararda belirtildiği gibi,

Adalet Bakanlığının bir haberleşme vasıtası olarak kabul edildiği düşünülemez. Zira Adalet Bakanlığının bu konuda yapacağı iş kararın sıhhatine etkili olabilecek derecede önemlidir. "Gerekçe" terimi bir yazıda söz konusu olan hususun gerekli olup olmadığını inceleyip varılacak sonucun bildirilmesini ifade eder ki bu da kanunun iyice tetkiki ile bu sonucun dayanakları ve nedenlerinin gösterilmesi ile mümkündür. Mütehasıs bir kuruluşun bu yolda yapacağı bir incelemenin amacı takdir yetkisini haiz olan Meclise, odayı açıklığa kavuşturmada ve doğru bir karara varılmasında yardımcı olmasından ibarettir. Yoksa, yine kararda belirtildiği üzere bu gerekçenin savcı veya mahkemeyi isteminden vazgeçirme veya yasama meclisine de istemi kabul ettirme gibi bir amacı yoktur.

Bu nedenlerle Adalet Bakanlığında gerekçeli bir tezkere alınmada kararın verilmiş olması, içtüzüğün 139. maddesine aykırı ve kararın sıhhatine etkili bulunduğundan, inceleme konusu kararın biçim yönünden iptali gerektiği reyindeyim.

II - Anayasa ve Adalet Komisyonu ile Alt Komisyonun kuruluş biçimlerinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu :

Bu konuda Sayın Avni Givda'nın karşıoy yazısının II sayılı bendindeki görüşe katılıyorum. Bu gerekçe ile de inceleme konusu kararın biçim yönünden iptali gerektiği reyindeyim.

Üye

Şahap Arıç

KARŞIOY YAZISI

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun, Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Ekrem Acuner'in Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin itiraz konusu 2/7/1971 günlü ve 106 sayılı kararına zemin teşkil eden kararları almış olan Anayasa ve Adalet Komisyonu ile Alt Komisyonun kuruluş biçimi, siyasî partilerin bu komisyonlardaki temsil oranları bakımından, Anayasa'nın 85. maddesine uygun olmaması, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 139. ve 140. maddelerine göre ise Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin işlemlerin bu komisyonlardan geçmesi ve genel kurulun Anayasa ve Adalet Komisyonunda" gelen rapor üzerinde görüşme yaparak kararını vermesi zorunluğunun bulunması, Anayasanın 81. maddesinde Yasama dokunulmazlığının kaldırılması kararlarına karşı, bu kararların İçtüzük hükümlerine aykırılığı dahi ileri sürülerek Anayasa Mahkemesine başvurabileceği açıkça belirtilmiş olması karşısında inceleme konusu kararın şekil yönünden Cumhuriyet Senatosu içtüzüğüne ve Anayasaya aykırılığı sebebiyle iptali gerektiği düşüncesiyle kararın bu bölümüne karşıyım.

Üye

İhsan Ecemiş

KARŞIOY YAZISI

1 - Herhangi bir davanın görülmesinde önce yönetime ilişkin, sonra öze (esasa) ilişkin itirazların incelenmesi hukukun genel kuralıdır. Anayasanın 81. maddesinde yasama dokunulmazlığının kaldırılması kararlarının iptali istemlerinin Anayasa Mahkemesince onbeşgün gibi kısa bir süre içinde karara bağlanması buyurulmuştur. Bu durum, bu tür istemlerin incelenmesinde olabildiğince hızlı bir yöntem izlenmesini zorunlu kılmaktadır. Dosyanın incelenmesinde istem konusu kararın öz yönünden iptali gerektiği kolayca anlaşılabilir olduğu için yönetime ilişkin itirazların çözülmesi yolunda vakit geçirilmesini önlemek üzere işin ilk önce öz yönünden incelenmesi gerekli idi. Durumun özelliği gözönünde tutulmaksızın bu davada genel kuralın uygulanmasının hukuka uygun göremediğinden, ilk önce yönetime ilişkin itirazların incelenmesi yolundaki ara kararına karşıyım.

2 - Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 139. maddesi kuralıyla Senatoya gelecek dokunulmazlığın kaldırılması dosyalarının, hukuk işlerinde uzman niteliğinde bulunan Adalet Bakanlığında geçirilmesi ve Bakanlığın gerekçeli bir yazı yazarak Senatonun kolayca ve doğru karar vermesini sağlama ereği gödüldüğü anlaşılabilir. Eğer Bakanlık yalnızca aracı idarî bir yer olarak düşünülmüş olsaydı, herhangi bir bakanlığa böyle bir iş bırakılabilir ve hale bakanlığın gönderme yazısının gerekçeli olmasına herhangi bir gerek duyulmazdı. Yetkili komisyon ve genel kurulun en doğru bir sonuca kolayca varabilmesi yolunda konulmuş bulunan bir kuralın çiğnenmiş olması, sonuca etkili olabileceğinden Adalet Bakanlığında geçirilip gerekçeli bir yazı alınmaksızın Cumhuriyet Senatosuna gelen dosya üzerinde karar verilmiş bulunmasının kararın iptalini zorunlu kılacağı sonucu çıkmaktadır. Bundan ötürü, çoğunluğun bu eksikliğin iptali gerektirmediği yollu kararına karşıyım.

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

3 - Senato Komisyonu raporunun Senato Genel Kurulunda görüşülmesi sırasında son sözün Cumhuriyet Senatosu üyesine verilmemiş olması yollu içtüzüğe aykırılık dahi, hukukî nitelikçe iptali gerektiren bir eksikliktir. Çünkü bu kural genel kurulun yanılmaksızın doğru bir sonuca varmasını sağlayacak bir güvence kuralıdır. Böyle bir güvencenin olayda gerçekleşmemiş bulunması kararın geçerliğini etkiler ve iptalini gerekli kılar. Bu nedenle, anılan aykırılığın iptali gerektirmediği yollu karara karşıyım.

4 - Anayasanın 85. maddesinin ikinci fıkrasında siyasal parti gruplarının meclislerin çalışmalarına güçleri oranında katılmalarının içtüzüklerle sağlanacağı kesin bir kural olarak öngörülmüştür. Bu kuralın konulması ile güdülen erek, bunların Meclis içindeki güçleri ne ise bu güç oranında etkili olmalarını sağlamaktır. Bu ise ancak güç oranının Meclis tam sayısına göre hesaplanması sonucunda gerçekleşebilir. Güdülen amaç, Meclis çalışmalarının tüm olarak düzenlenmesidir, yoksa yalnızca siyasal partiler göz önünde tutularak bunların kendi aralarındaki güç oranlarına göre bir düzenleme düşünülmüş olamaz. Bu nitelikte bir düzenleme meclislerdeki parti gruplarının tümünün çalışmasını düzenlemek olabilir. Oysa az önce belirtildiği gibi erek Meclisin çalışmasını ve Meclisin çalışması içinde parti gruplarının ne ölçüde etkili olacaklarını düzenlemektir. Çoğunluk kararında sonuç olarak bu görüş benimsenmiş değildir.

Yalnızca parti gruplarının birbirlerine karşı olan güç oranları göz önünde tutularak Meclis çalışmalarının düzenlenmesinin sakıncası, siyasal parti gruplarının Meclisin ancak yarısını veya yarısından biraz çoğunu oluşturdukları ve geri kalan üyeliklerin ise grubu olmayan partililer veya bağımsızlarca doldurulmuş bulunduğu durumlarda iyice göze çarpar. Cumhuriyet Senatosunda veya Millet Meclisinde üye tam sayısının 300 olduğu ve bunun içinde parti grubuna bağlı üyelerin ancak 150 veya 200 kişi bulunduğu varsayılırsa komisyon çalışmalarına yalnızca grubu olan partilerin kendi aralarındaki güçleri oranına göre katılacağını düşünmek, Meclisin 1/3 ü veya yarısının Meclis çalışmalarına komisyonlar düzeyinde katılamıyacağı anlamına gelir; oysa Anayasa Koyucunun bu ölçüde sakıncalı bir durumu benimseyerek Anayasanın 85. maddesinin ikinci fıkrası kuralını koymuş olduğu savunulamaz. Bu nedenlerle Senato Alt Komisyonunun ve Senato Komisyonunun kuruluşları, Anayasanın 85. maddesinin ikinci fıkrasına aykırı bulunmakta ve kuruluşa ilişkin bu aykırılık bu komisyonların düzenledikleri raporlara dayanılarak verilmiş bulunan kararın iptalini zorunlu kılmaktadır. Gerçekten meclislerde en derin incelemeleri ancak komisyonlar yapabilmekte ve genel kurullar komisyonların raporlarına dayanarak karara varabilmektedirler. Raporu düzenleyen komisyonun kuruluşu Anayasaya uygun olmayınca bunun düzenlediği raporun ve bu rapora dayanılarak verilen kararın geçerli bulunduğu artık düşünülemez.

Bu nedenle komisyonların kuruluşu açısından istem konusu kararın iptal edilmemiş olmasına karşıyım.

Üye

Recai Seçkin

Sayın Recai Seçkin'in karşı oy yazısındaki görüşlere katılıyorum.

KARŞIOY YAZISI

Bu karşı oy yazısının ilişkin bulunduğu 15/7/1971 günlü 1971/3766 sayılı Anayasa Mahkemesi kararında (VI-A-1 ve 4 işaretli bölümleri);

a) Cumhuriyet Senatosu tabii üyesi Ekrem Acuner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması istemi ile ilgili dosyanın Adalet Bakanlığında geçirilmeksizin Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderildiği ve bu tutumun Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 139. maddesine aykırı düştüğü:

b) Ekrem Acuner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin Anayasa ve Adalet Komisyonu raporunun Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda görüşülmesi sırasında son sözün bir üyeye verilmesi gerekirken verilmediği ve böylece İçtüzüğü'nün 56. maddesine aykırı davranıldığı,

Saptanmış; ancak çoğunluk 139. ve 56. maddeler kurallarına uyulmamasını, yasama dokunulmazlığının kaldırılması kararının biçim yönünden iptalini gerekli kılacak ağırlık ve ciddilikte bir aykırılık saymamıştır.

Bir Yasama Meclisi İçtüzüğü'nün biçime ilişkin hükümlerinden hangilerinin Yasama Meclisince verilen bir kararın geçerliğine etkili olabilecek nitelik taşıdığı, herhangilerinin ayrıntı sayılabilir nitelikte olduğu araştırılırken o hükümlerin nasıl bir konuyu düzenlediği üzerine de ayrıca durulmak gerekir. Yasama dokunulmazlığının kaldırılması gibi gerçekten önemli bir konunun ağırlığını ve ciddiliğini o kanunun ele alınmasını ve sonuca bağlanmasını düzene koyan biçim kurallarına da yansıtacağında kuşku yoktur. Nitekim soruna büyük önem veren Anayasa koyucu yasama dokunulmazlığının kaldırılması kararlarının yalnız Anayasa'ya değil, içtüzük hükümlerine aykırılığı iddiasıyla de Anayasa Koyucu yasama dokunulmazlığının kaldırılması kararlarının yalyasa Madde : 81).

Bu itibarla Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün yasama dokunulmazlığının kaldırılması işlemlerindeki başlangıç ve hazırlık evreleri hükümlerini kapsayan 139. ve genel kuruldaki konuşma sırasını ve yeterlik önergesi verilmesi halinde izlenecek lüzumlu düzenleyen ve yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin kararların görüşülmesinde de aynen uygulanan 56. maddelerini ayrıntı niteliğinde saymaya ve bu maddeler kurallarına aykırı davranışların o işlemlerin dayanıklık ve kaynaklık ettiği Yasama Meclisi kararlarının geçerliğini etkileyemeyeceğini hukukça savunmaya olanak yoktur.

139. maddedeki kurallardan konuyu ilgilendirmekte olan, yasama dokunulmazlığının kaldırılması isteminin Adalet Bakanlığınca gerekçeli bir yazı ile ve Başbakanlık yoluyla Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına bildirilmesi zorunludur. Böyle bir hükümlerle, kuruluşunda bir uzman hukukçular topluluğunu çalıştıran Adalet Bakanlığının yasama dokunulmazlığının kaldırılması istemi ile ilgili duruma tüm ayrıntılarını gösterecek biçimde ışık tutarak Yasama Meclisi incelemelerini olabildiğine kolaylaştırması ereğinin görüldüğü ortadadır.

56. maddenin üçüncü fıkrasındaki (Son söz Cumhuriyet Senatosu üyesindedir yükümüne gelince; ben olayda olduğu gibi, yeterlik önergesinin kabulü dolayısıyla ancak altı üye konuşabilmiş

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

ise ve görüŖülen iŖ de bir üyenin yasama dokunulmazlığının kaldırılması gibi büyük önem ve ağırlık taşıyan bir sorunu kapsıyorsa konunun yeterince aydınlanabilmesine ve Cumhuriyet Senatosu üyelerinin görüŖlerini olabildiğince savunmalarına olanak sağlamak düŖüncesiyle İçtüzükte yer verildiği açık bulunan bu kurala uyulmamasının ciddi bir aykırılığı oluŖturacađı herhangi bir tartıŖmayı gerektirmeksizin kolayca anlaşılır.

Yukarıda açıklanan niteliklerine göre bu iki kuruldan herhangi birinin ihmali, elbette ki, yasama dokunulmazlığının kaldırılması kararını iptali zorunlu kılacak bir sakatlıkla malul bırakır.

Olayda, özetlemek gerekirse, durum Ŗöyledir :

1 - Yasama dokunulmazlığının kaldırılması istemine iliŖkin dosya Adalet Bakanlığından geçirilmeksizin Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmiŖtir.

2 - Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu genel kurulda görüŖülürken son söz üyeye verilmemiŖtir.

Demek ki içtüzük hükümleri bu davranıŖlarla ağır ve ciddi bir biçimde ihlâl edilmiŖtir. Ŗu duruma göre Cumhuriyet Senatosu tabiî üyesi Ekrem Acuner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Anayasa ve Adalet Komisyonunca düzenlenen raporun Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 2/7/1971 günlü 83. birleŖiminde aynen kabul edilmesine iliŖkin 106 sayılı kararın biçim yönünden iptali gerekmektedir. Anayasa Mahkemesinin 15/7/1971 günlü, 1971/3766 sayılı kararının bu görüŖe uymayan bölümüne yukarıda yazılı nedenlerle kaŖıyım.

Üye

Ahmet Akar

KARŖIOY YAZISI

Kararda da (VI/A/4) açıklandığı üzere, 2/7/1971 günlü Genel Kurul görüŖmelerinde en son konuŖan, dokunulmazlığının kaldırılmasına karar verilmiŖ bulunan üyenin kendisi ise de, içtüzüğün 142. maddesinde "Her üye, kendisini komisyonlarda ve Genel Kurulda savunabilir veya bir arkadaŖına savunmasını yaptırabilir" biçimindeki hükmüne dayanılarak kendisine tanınmıŖ bulunan savunma hakkını kullandığından, böylece, içtüzüğün 56. maddesinin "Son söz Cumhuriyet Senatosu Üyesindedir biçimindeki hükmünün gereği yerine getirilmiŖ sayılamaz. Çünkü bu üyeye genel kurulda söz verilmesi İçtüzüğün 56. maddesinin değil, 142. maddesinin gereğidir. Ŗu duruma göre, görüŖmelerde en son söz Cumhuriyet Senatosu üyesinin olmamıŖ ve böylece içtüzüğün sözü geçen hükmüne aykırı davranılmıŖtır. Kararda biçime iliŖkin bu kuralın Yasama Meclisince verilen kararın geçerliliğine etkili olabilecek Önem ve nitelikteki kurallardan bulunmadığı sonucuna varılmıŖtır.

Halbuki, içtüzüğün 56. maddesinde yer alan bu kural, konunun Yasama Meclisi görüŖmeleri sırasında daha geniş olarak ve bütün ayrıntıları ile konuŖulmasına olanak verecek ve bu yolla alınacak kararın oluŖturulmasına yararlı olabilecek nitelikte bulunduğundan, iŖlemin sonucumu da etkileyecek bir nitelik ve önem derecesinin taşımakta bulunduğu kuŖkusudur. Esasen, bu bakımdan İçtüzük'te Anayasa'nın bir hükmüne dayanarak konulmuŖ biçime iliŖkin kurallarla, içtüzükte Anayasa'ya aykırı olmayarak yer almıŖ olan diğer biçime iliŖkin kurallar arasında bir ayırım

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

yapmağa olanak düşünülemez. Aslında biçime ilişkin kurallar, eğer Mecliste alınacak kararların konunun derinliğine ve genişliğine incelenip en uygun bir sonuca varılması yoluyla oluşturulmasını sağlamak amacıyla konulmuş ise bunlara uyulmaması, verilen kararın geçerliliğine doğrudan doğruya etkili olacak demektir. Çünkü, noksan yapılan görüşmelere dayanılarak verilmiş bulunan bir kararın, bütün öğeleri ile oluşturularak alındığından söz edilemez.

O halde, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun tabî üye Ekrem Acuner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin 2/7/1971 günlü 106 sayılı kararının, aynı raporun genel kurulda görüşülmesi sırasında son sözün; Cumhuriyet Senatosu üyesine verilmemesi nedeniyle önce biçim yönünden iptaline karar verilmesi düşüncesiyle, kararın birinci maddesinin (ç) fıkrasına karşıyım.

Üye

Kâni Vrana

KARŞIOY YAZISI

1 - Cumhuriyet Senatosu Tabî Üyesi Ekrem Acunerin Yasama dokunulmazlığının, kaldırılmasına ilişkin olan istanbul Sıkıyönetim Komutanlığının istemi, C. Senatosu İçtüzüğünün 139. maddesine aykırı olarak, Adalet Bakanlığına hiç uğratılmadan ve bu Bakanlığın gerekçeli yazası olmadan Başbakanlıkça doğruca C. Senatosuna sunulmuş ve orada da bu yazı işleme konarak dokunulmazlığın kaldırılması hakkındaki sözkonusu karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin yukarıki kararının (1971/371971/66) VI/A bölümünün 1 No. lu kesiminde belirtildiği gibi olayda içtüzüğün 139. maddesi açıkça ihlâl edilmiştir. Bu ölçüdeki bir içtüzük ihlâlinin, C. Senatosu kararın sağlığı üzerine etkili olduğunun kabul edilmesi, aşağıdaki nedenlerle zorunludur :

Anayasa'nın 81. maddesinde :

(Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına Meclisçe karar verilmesi hallerinde, karar tarihinden başlayarak bir hafta içinde ilgili üye veya Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden herhangi biri, bu kararın Anayasa'ya veya İçtüzük hükümlerine aykırılığı iddiasıyla iptali için Anayasa Mahkemesine başvurabilir...) denilmek suretiyle söz konusu kararlarda Anayasa'ya veya İçtüzük hükümlerine aykırı bir durum ve tutum bulunması halinin iptal nedeni olacağı dolaylı olarak ifade edilmiş bulunmaktadır.

Bu hükümden, Anayasa'nın İçtüzük hükümlerini, kararların sağlık ve geçerliklerinin güvencesi saydığı ve onlara uyulmamasını iptal nedeni olacak derecede önemli gördüğü anlaşılmaktadır.

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünün 139. maddesinin ilk, iki fıkrasında ise şu hükümler yer almaktadır :

(Madde 139 - Bir üyenin Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ait istekler mahkemeler veya savcılıklardan Adalet Bakanlığına intikal ettirilir.

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

Adalet Bakanlığı, durumu gerekçeli bir tezkere ile Başbakanlık yoluyla C. Senatosu Başkanlığına bildirir....)

Bu hükümlerle Adalet Bakanlığına bu konuda özel bir görev verildiği görülmektedir. İçtüzük, savcılık ve mahkemelerden gelen isteklerin, Adalet Bakanlığının bir yazısı ile ve Başbakanlık yoluyla C. Senatosu Başkanlığına aktarılmasını yeterli bulmamış, konunun önemini gözönünde tutarak Bakanlığın duruma ilişkin tezkeresinin gerekçeli olarak hazırlanmasını öngörmüştür.

Bilindiği gibi gerekçe; konuya ilişkin kararın, kanaat veya istemin, hukukî ve maddî nedenlere dayanan açıklamasından ibarettir.

Sözü geçen İçtüzük hükmüne göre Adalet Bakanlığı da, dokunulmazlığın kaldırılmasına ilişkin istekleri C. Senatosuna ulaştırırken konu ile ilgili hukuki ve maddî nedenlerle kendi kanaatini açıklamak zorundadır. Özellikle mahkemeler ve savcılıklar tarafından, niteliği ne olursa olsun, cezaî kovuşturmayı gerektirecek her işlem ve eylem sebebiyle ilgili üye hakkında istemde bulunulması görevlerinin doğal gereği olduğu ve içtüzük hükümleri açısından bu işlem ve eylemin, dokunulmazlığın kaldırılmasını gerektiren nitelikte bulunup bulunmaması konusu onları hiçbir şekilde ilgilendirmedikleri halde Adalet Bakanlığınca, işlendiği öne sürülen suçun içtüzük hükümleri karşısında dokunulmazlığın kaldırılmasını gerektirecek nitelik taşıyıp taşımadığının da üzerinde durularak bu konudaki düşünce ve kanaatin, yazılacak yazının gerekçesi olarak belirtilmesi zorunludur.

Bu gerekçe mahkeme ve savcılıkların isteğini destekler doğrultuda olabileceği gibi aksi yönden de olabilir. Her iki halde de kanunun C. Senatosunun ilgili komisyonlarında ve genel kurulunda görüşülmesi sırasında sözü geçen gerekçenin çalışmalara bir yönden ışık tutacağı tabii olduğu gibi yürütme organı içinde "Adalet" hizmetleriyle uğraşan ve bunda uzmanlık kazanmış bulunan bir Bakanlığın görüşünün kararlara hiç de etkisiz olacağı düşünülemez. Şüphesiz son söz C. Senatosu Genel Kurulundur. Ancak Adalet Bakanlığı tezkeresinde belirtecek gerekçenin, kararın alınmasında, olumlu veya olumsuz yönde, katkısı olacağı da kuşkusuz ileri sürülebilir.

Yukarıdaki açıklamaya göre, C. Senatosu İçtüzüğü'nün 139. maddesinin, önemi meydana gelen ikinci fıkrası hükmünü, alınacak kararlarda etkisi olmayacak nitelikte saymak doğru değildir.

Bu bakımdan iptali istenen kararın oluşmasında C. Senatosu İçtüzüğü'nün 139. maddesinin ikinci fıkrası hükmü yerine getirilmemiş olması sebebiyle ve Anayasa'nın 81. maddesi gereğince, Ekrem Acuner'in Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin olan karar iptal edilmelidir.

Bu nedenlerle Anayasa Mahkemesi kararının konuya ilişkin bölümüne karşıyım.

2 - Kararın aynı bölümünün 4 No. lu kesiminde, C. Senatosu Genel Kurumdaki görüşmelerde son sözün bir üyeye verilmediği ve bu suretle içtüzüğü'nün 56. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı işlem yapılmış olduğu saptandığı halde bunun C. Senatosu kararının sağlık ve geçerliliğini bozacak ve onu Anayasa'ya aykırı duruma sokacak etki ve değerinde bir İçtüzük ihlâli neteliğinde olmadığı savunulmaktadır.

Yasama meclislerindeki görüşmeler, üyelerin konuşmalarıyla oluşur ve konular açıklık kazanır. Oylama sonuçları, bu konuşmaların getirdiği aydınlık ve açıklık içinde üyelerin edinecekleri kanaati belirtir. Şu halde kararların oluşmasında en önemli etkenlerin başında bu konuşmalar gelir. Hükümet ve parti gruplarıyla komisyonların sözcülerinin Meclislerin Genel Kurullarında açıklanan görüşlerinin, alınan kararlardaki etki payının önemi saklanamaz, içtüzüğü'nün 56. maddesiyle, bu konuşmalarla etkilenmiş olan havayı bir an için dağıtarak üyeleri kanaatleriyle başbaşa bırakıp yapılan konuşmaları değerlendirmelerine fırsat vermek ve kendileriyle aynı

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

durumda bir üyenin açıklanmasından sonra oya başvurmak suretiyle olabildiğince objektif bir kararın alınmasını sağlamak maksadının güdülmüş olduğu açıktır.

Gerçi Anayasa'nın 79. maddesiyle, dokunulmazlığın kaldırılmasına ilişkin olarak siyasî partiler gruplarınca görüşme yapılması ve karar alınması yasaklanmış olduğundan C. Senatosu Genel Kurulunda partiler adına görüşler ileri sürülemez. Ancak konuyu inceleyen komisyonların, sözcüleri vasıtasıyla kararların savunmaları ve Genel Kuruldan kendi kararları doğrultusunda bir karar çıkmasına çaba göstermeleri olağandır. İşte bütün bunlardan sonra son sözün, söz isteme sırasındaki üyeye verilmesi zorunludur. Buyolda yapılacak bir konuşmanın bazı hallerde gözler önüne serebileceği bir takım gerçekler belli bir yönde oluşmaya yüz tutmuş görüşmeleri tamamen tersine çevirerek o ana kadar beliren tamayülden tamamiyle ayrı bir kararın verilmesini sağlayabilir. Bu düşüncüyü imkânsız bir varsayım gibi görmek doğru değildir, zira parlamentoların tarihinde bu gibi olaylara sık sık rastlanmaktadır.

Kişi hakkına ve dokunulmazlık müessesesine bu derece etkili olan ve üstelik de bir içtüzük maddesiyle önemine uygun biçimde düzenlenmiş bulunan bir konuya riayetsizliği, alınacak kararın sağlık ve geçerliliği üzerinde etkisiz bir işlem sayarak hukuk açısından değersiz bir düzeye indirmenin doğru olmadığı düşünülmektedir.

Buna göre C. Senatosu İçtüzüğü'nün 56. maddesine aykırı biçimde oluşmuş bulunan söz konusu dokunulmazlığın kaldırılması kararı, Anayasa'nın 81. maddesi gereğince, bu yönden de, iptal edilmelidir.

Yukarıki nedenle kararın bu konuya ilişkin bölümüne de karşıyım.

3 - Bu dosyaya konu olan dokunulmazlığın kaldırılması istemini incelemiş bulunan C. Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonunun kuruluş biçimi Anayasa'ya aykırıdır :

C.Senatosu İçtüzüğü'nün 17. maddesi uyarınca 15 üyeden kurulu olan bu Komisyonun üyeliklerinin şu yolda dağıtıldığı görülmektedir :

Adalet Partisinden 8 üye + Cumhuriyet Halk Partisinden 3 üye + Millî Güven Partisinden 1 üye + M. B. G. : 1 üye + Cumhurbaşkanınca seçilen 1 üye + 1 üyelik boş = 15

Söz konusu kararın görüşüldüğü tarihte C. Senatosunun üye tam sayısının 183 olduğu ve, C. Sanatosu Başkanlığından gelen dosya içindeki yazıya göre, şu suretle dağıldığı anlaşılmaktadır :

Adalet Partisi : 89 + Cumhuriyet Halk Partisi : 34 + Millî Güven Partisi : 10 + Demokratik Parti : 7 + Millî Hareket Partisi : 1 + Türkiye işçi Partisi 1 + Millî Birlik Grubu : 17 + Cumhurbaşkanlığınca seçilen üye : 15 + Bağımsızlar : 7 + Açık : 2 = Toplam : 183

Anayasa'nın 85. maddesinin ikinci fıkrasında : (İçtüzük hükümleri siyasî parti gruplarının, Meclislerin bütün faaliyetlerine kuvvetleri oranında katılmalarını sağlayacak yolda düzenlenir) ilkesi yer almaktadır.

Bu ilkenin kapsamı şöylece açıklanabilir :

1 - Siyasî Parti Gruplarının Meclislerin bütün faaliyetlerine kuvvetleri oranında katılmaları esastır. Konu, (Meclislerin faaliyetlerine katılma) olduğuna göre bu oranın tespitinde nazara alınacak parti gruplarının kuvvetlerinin (Meclis içindeki kuvvetleri) olduğunda, diğer bir deyimle meclisin üye tam sayısı içinde kuvvetin söz konusu edildiğinde kuşku yoktur. Zira bunların katılacağı faaliyet (Partilerarası faaliyet olmadığından) bu konuda (Parti gruplarının birbirine karşı kuvvet oranının öngörülmüş olması) gibi bir düşüncenin sözünü dahi etmek yersizdir. Şu halde

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

siyasî parti grupları Meclislerin üye tam sayısı içindeki kuvvet oranları ölçüsünde. Meclislerin bütün faaliyetlerine katılacaklardır.

2 - Siyasî Parti gruplarının bu katılma paylarını azaltmak Anayasaya'ya aykırı olur ve bu bakımdan mümkün değildir.

Bu payları çoğaltmak da aynı şekilde Anayasa'ya aykırı düşeceğinden mümkün olamaz. Zira Anayasa'nın 85. maddesi söz konusu kuvvetler oranını, (en az), veya (en çok) gibi (çoğaltmaya) veya (azaltmağa) olanak sağlayan bir nitelikle nitelendirmeyerek kesinkes (kuvvetleri oranı) ile dondurmıştır. Zaten aksi düşünce Meclis faaliyetlerini sadece gurubu olan siyasî partilerin tekeline verme, grubu olmıyan partilerle, bazan miktarları siyasî parti gruplarının tüm sayısını bile aşarak miktarlara yükselebilecek olan bağımsızları Meclislerin çalışmaları dışına atmak gibi bir sonuç doğurur ki demokratik bir sistemle bağdaştırılması mümkün olmayan böyle bir hükme 1961 Anayasa'mızın müsaade etmiş olabileceğini düşünmek bile doğru olmaz.

Şu halde İçtüzük hükümleri'nin, sayisî parti gruplarının Meclislerin tüm faaliyetlerine mutlaka ve fakat kendi kuvvet oranları ölçüsünde katılmalarına olanak sağlayacak biçimde düzenlenmesi ve parti gruplarının oranlarından artan bölümün de, yine kuvvetleri oranında grubu olmayan siyasî partilerle, bağımsızlara açık bulundurulması zorunludur.

3 - Anayasa'nın 85. maddesinin sözü edilen ikinci fıkrası, yukarıda iki bent halinde açıklanan (Meclislerin faaliyetlerine siyasî partilerin kuvvetleri oranında katılmalarının) ne suretle sağlanacağına İçtüzük hükümleriyle düzenleneceği göstermektedir. Keza 85. maddenin ilk fıkrası da esasen meclislerin çalışmalarının kendi yaptıkları içtüzük hükümlerine göre yürütüleceği ilkesini koymaktadır.

Şu halde içtüzük hükümleri yukarıda iki bent halinde açıklanan konulan, belirtilen esasları sağlayacak biçimde düzenlemelidir. Bu esaslara uygun olmayan biçimde bir içtüzük düzenlenmesi ve böyle bir düzenlemeye dayandırılan uygulama Anayasa'ya aykırı olur.

Konunun bu açıklamaların ışığı altında incelenmesi su sonuçları ortaya koyar :

a - Meclislerdeki her çeşit komisyon çalışmaları Meclis çalışmalarının bir bölümü olduğuna göre bu çalışmalara siyasî parti gruplarının kuvvetleri oranında katılmalarına Meclislerin içtüzükleri olanak sağlamalıdır. Mevcut hükümler ve bu hükümlerdeki sayılar bunu sağlamaya yeterli değilse değiştirilerek Anayasaya uygun duruma sokulmalıdır.

b - Siyasî parti gruplarının komisyonlara katılma payları, kuvvet oranlarından aşağı indirilmemeli, aşılmasına da olanak verilmemelidir.

Bu esaslar, söz konusu dokunulmazlığın kaldırılmasına ilişkin istemi inceliyen C. Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu ile onun tarafından kurulan alt komisyonun kuruluş biçimine uygulandıkta aşağıdaki sonuçlara varılır :

1 - 89 üyeli Adalet Partisinin C. Senatosundaki kuvvet oranı % 48, 63 tür. Bu orana göre 15 üyeli Anayasa ve Adalet Komisyonunda % 7. 29 oranında üyelik alması mümkündür. Buna göre, yarıdan az olan O, 29 kırığının genel uygulama gereğince atılarak, Adalet Partisinin sözü geçen komisyon çalışmalarına 7 üye ile katılması gerekirdi. 8 üye ile katıldığına göre bu parti, kuvvet oranının üstünde bir oranla komisyon çalışmalarına katılmış ve bu çalışmalara Anayasaya göre hakkı olmayan bir ağırlık koymuştur. Hatta o derecedeki zaten 15 üyesi olan komisyon da, Anayasaya aykırı olarak çoğunluğu elde etmiştir.

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

2 - Sözü geçen komisyona 3 üye ile katılan 34 üyeli Cumhuriyet Halk Partisi grubunun C. Senatosundaki kuvvet oranı, % 18, 57 dir. Bu orana göre 15 üyeli komisyonda % 2, 78 oranında üyelik alması mümkündür. Bu durumda, yarıdan çok olan 0,78 kırığının, genel uygulama gereğince tama çıkartılarak Cumhuriyet Halk Partisinin sözü geçen komisyon çalışmalarına 3 üye ile katılmış olmasının kuvvet oranına uygun düştüğü söylenebilir.

3 - Bu komisyona 1 üye ile katılmış olan 10 üyeli Millî Güven Partisi grubunun C. Senatosundaki kuvvet oranı % 5. 46 dır. Bu orana göre sözü geçen Komisyonda % 0. 81 oranında üyelik alması mümkündür. 0.81 kırığı yarıdan fazla olduğundan tama çıkartılırsa bu parti grubu da sözü geçen komisyon çalışmalarına bir üyelikle katılabilir, kaldığı sayısı ne olursa olsun grubu olan partinin komisyonlara katılmaları şart olduğundan sözü geçen partiye bir üyelik verilmesinde bu açıdan da Anayasaya aykırılık yoktur.

4 - Adalet Partisi 7 + Cumhuriyet Halk Partisi 3 + Millî Güven Partisi 1 olmak üzere yapılan dağıtım sonucunda artan 4 komisyon üyeliğinin C. Senatosundaki diğer grubu olmayan parti ve topluluklarla bağımsızlar arasından seçilecek üyelere verilmesi zorunlu iken sadece 3 üyelik bu yolda işleme tabi tutulmuş, geri kalan 1 üyelik ise Adalet Partisinin hissesine fazladan eklenmiştir.

Görüldüğü gibi konunun yukarıda açıklanan açıdan ele alınması halinde Anayasa ve Adalet Komisyonunun kuruluş biçimi Anayasanın 85. maddesine aykırıdır.

Anayasaya aykırı biçimde kurulan bir Komisyonun kararı da Anayasaya aykırı olacağından ve söz konusu komisyonca alınan karar Genel Kuruldaki görüşmelere esas tutulmuş olduğundan sonuçta Ekrem Acuner'in dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin olan C. Senatosu kararı Anayasaya aykırı olur ve bu nedenle de iptal olunmalıdır.

Alt Komisyonun kuruluş biçimi açısından konunun incelenmesine gelince :

C. Senatosu İçtüzüğü'nün 139. maddesinin dördüncü fıkrası, alt komisyonun 5. kişiden kurulacağı ve beşinci fıkrası da sadece siyasî parti gruplarının bu komisyona üye vereceği esaslarını koymaktadır.

Alt komisyon çalışmaları da C. Senatosu çalışmalarının bir bölümü olduğuna göre bu komisyonu sadece grubu bulunan siyasî partilerin tekeline bırakmak antidemokratik bir işlem olduğu cihetle Anayasanın 2. maddesine aykırı olduktan başka Anayasanın 85. maddesine de aykırıdır. Zira bu suretle siyasî parti grupları kendi kuvvetleri oranının üstünde bir oranda alt komisyon çalışmalarına katılmakta ve C. Senatosunun öteki üyelerinin bu komisyon çalışmalarına katılmaları önlenmektedir.

Bu suretle Anayasa'ya aykırı biçimde kurulmuş bulunan her iki komisyonun raporları da Anayasaya aykırı olduklarından bunlara dayanan C. Senatosu Genel Kurul Kararı Anayasa'ya aykırı duruma düşer ve bu nedenle de iptali gerekir.

Kaldığı Yasama Meclisleri Komisyonlarındaki üye sayısının; Anayasa'nın 85. maddesi gereğince siyasî parti gruplarının kuvvetleri oranında çalışmalara katılabilmelerine, ve kuvvet oranının, en küçük sayıdaki parti grubunun Meclisin üye tam sayısına göre bulunacak oranından başlamak ve ona nispet edilmek suretiyle saptanmasına, ve grubu olan siyasî partilerin kuvvet oranlarının toplamından sonra artacak oranın da meclislerdeki grubu olmayan siyasî parti ve topluluklarla bağımsızlara tahsisine olanak sağlayacak miktarda tespit olunması ve içtüzük hükümlerinin bu esaslara göre düzenlenerek uygulanması Anayasa'nın yukarıdan beri açıklanmakta olan ilkelerinin zorunlu bir sonucudur. Böyle bir uygulamada komisyonların üye sayılarının çok kabank rakamlara yükselmesi, demokratik olmayan ve Anayasa'ya da uygun düşmeyen bir

Esas Sayısı:1971/37
Karar Sayısı:1971/66

uygulamayı mazur gösteremez. Anayasa'nın üstünlüğü prensibi her türlü hal ve şart altında mutlaka uygulanmalıdır. Kaldı ki bu komisyonların, adına çalıştıkları üst komisyondaki ve genel kuruldaki bütün görüşleri en iyi bir şekilde yansıtabilmelerinin, ancak açıklandığı biçimde kurulmuş olmalarıyla mümkün olabileceği de gözden uzak tutulmamalıdır. Bu sonuca göre bir komisyonun üye sayısının kabarık olmasının sakıncadan çok yararı olduğunu söylemek hatalı sayılmaz.

Gerek sözü geçen Anayasa ve Adalet Komisyonunun gerekse onun kurduğu alt komisyonun üyelikleri, İttüzükte 15 ve 5 olmak üzere yukarıki esasların uygulanmasına olanak vermiyen değişmez sayılarla, dondurulmuş olduklarından ve komisyonların kurulmasında da bu değişmez rakamlara uyulmak suretiyle işlem yapıldığından gerek Adalet Partisi, gerekse Cumhuriyet Halk Partisi C. Senatosu Meclis Grupları, kuvvetleri oranlarında çok aşağı sayılarla, bu komisyon çalışmalarına katılmışlar, partisiz topluluklarla bağımsızlar ise kendi kuvvetleri oranı şöyle dursun, hiç bir şekilde bu komisyonların çalışmalarına katılamamışlardır.

Yukarıki açıklamadan anlaşılacağı gibi sözü geçen komisyonların her ikisi de bu görüş açısından da, Anayasa'ya uygun biçimde kurulmamışlardır. Anayasa'ya aykırı biçimde kurulmuş olan komisyonların raporlarına dayanarak, C. Senatosu Genel Kurulunda görüşme açılmasının ve karar verilmesinin Anayasa'ya aykırı olacağı meydandadır.

C. Senatosu Üyesi Ekrem Acunar'ın dokunulmazlığının kaldırılmasına ilişkin karar bu açıdan da Anayasa'ya aykırı olduğundan iptali gerekir.

Anayasa Mahkemesi kararının konuya ilişkin bölümüne bu nedenle karşıyım.

Üye

Muhittin Gürün

KARŞIOY YAZISI

Anayasa ve Adalet Komisyonu ile Alt Komisyonun kuruluş biçimlerinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu üzerinde Sayın Avni Givda'nın karşıoy yazısının II sayılı bendinde açıklanan görüşe katılıyorum.

Bu gerekçe ile inceleme konusu Cumhuriyet Senatosu Genel Kurul kararının biçim yönünden iptali gerektiği oyundayım.

Üye

Şevket Müftügil